

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Hiiumaa metsa looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse (edaspidi ka *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega võetakse kaitse alla Hiiumaa metsa looduskaitseala ja kehtestatakse selle kaitse-eeskiri.

Hiiumaa metsa looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) asub Hiiuma maakonnas Hiiumaa vallas Aruküla, Emmaste-Kurisu, Heiste, Heistesoo, Hellamaa, Hilleste, Hüti, Jõesuu, Kabuna, Kalana, Kaleste, Kanapeeksi, Kärkla-Nõmme, Kauste, Kiduspe, Kiivera, Kodeste ja Kõpu külas, Kõrgessaare alevikus ning Laasi, Lehtma, Leigri, Lelu, Ligema, Luidja, Mäavli, Malvaste, Mangu, Mardihansu, Muda, Mudaste, Nõmba, Nõmmernga, Ojaküla, Palli, Paope, Pilpaküla, Poama, Prählamäe, Pühalepa, Reigi-Nõmme, Ristivälja, Sepaste, Sülluste, Suuremõisa, Suurepsi, Suureranna, Tahkuna, Tareste, Tubala, Vahtrepa, Valipe, Viita, Viitasoo, Vilivalla, Villamaa, Öngu ja Ülendi külas. Kaitseala pindala on 6690 ha ja see on tervikuna riigimaa.

Kaitseala moodustamise aluseks on sihtasutuse Eestimaa Looduse Fond (ELF) 8. juunil 2022. aastal esitatud ettepanek moodustada Hiiumaa rahvuspark.

Määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna vanemspetsialist Andres Miller (tel 503 6455, e-post andres.miller@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna juhtivspetsialist Nele Saluveer (tel 5693 9110, e-post nele.saluveer@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna vanemjurist Evelyn Jallai (tel 5304 2764, e-post evelyn.jallai@keskkonnaamet.ee) ja keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee). Kliimaministeeriumi kontaktisik ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel on elurikkuse kaitse osakonna nõunik Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@kliimaministeerium.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala eesmärk on säilitada, taastada ja tutvustada metsa-, soo-, ranna- ja niidukooslusi, pinnavorme ning elustiku mitmekesisust, samuti kaitsealuseid liike ja nende elupaiku. Kaitstavatest liikidest on kassikakk (*Bubo bubo*), roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) ja limatünnik (*Sarcosoma globosum*) I kaitsekategooria liigid, kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*), rand-orashein (*Elymus farctus*), rand-ogaputk (*Eryngium maritimum*), lainjas põikkupar (*Plagiothecium undulatum*), tuhkpihlakas (*Sorbus rupicola*) ja harilik jugapuu (*Taxus baccata*) II kaitsekategooria liigid ning loigu-turbasammal (*Sphagnum inundatum*) III kaitsekategooria liik.

Kaitseala moodustamine peab tagama, et eelnimetatud loodusväärtuste (liikide ja koosluste ehk elupaikade), mis kaitse-eeskirjas äranimetamisega saavad kaitseala kaitseväärtuseks, seisund enam ei halvene ning tulevikus saavutatakse nende kaitseväärtuste soodne seisund LKS § 3 tähenduses. Kaitseväärtuste praegune üldine seisund on kirjeldatud alljärgnevalt käesolevas punktis ja seisund loodaval kaitsealal järgmises punktis (2.2). Kaitseala moodustamise järgselt saab 10–12 aasta pärast hinnata kaitse korraldamise tulemuslikkust Eestile kohandatud meetodikaga, mis toetub rahvusvahelisele PAME (kaitsealade haldamise tulemuslikkuse hindamise) raamistikule. Koosluste puhul hinnatakse, ega pindala ole vähenenud, kas eriomane struktuur on säilinud ja funktsioonid toimivad ning milline on iseloomulike liikide seisund. Liikide puhul hinnatakse, ega levila ei kahane ja killustu ning arvukus ei kahane.

Vastavalt LKS §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Hiiumaa metsa kaitseala kaitse alla võtmise eelduseks on ohustatus, haruldus ja tüüpilisus.

Ohustatud ja haruldased looduslikud metsaelupaigatüübid metsastunud luited (loodusdirektiivi elupaigatüübi kood 2180), vanad loodusmetsad (*9010; * tähistab esmatähtsat elupaigatüüpi), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0) on ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lisasse ning märgitud seal esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Elupaigatüüp metsastunud luited on ohustatud ka Eestis, kus see on jäänud haruldaseks ja selle pindala on 2023. aasta statistilise metsainventuuri andmete põhjal vaid 0,69% metsamaa kogupindalast ehk 16 200 ha, vanade loodusmetsade pindala on sama allika põhjal 6,48% metsade kogupindalast (151 300 ha), soostuvate ja soo-lehtmetsade pindala on sama allika põhjal 2,21% metsade kogupindalast (51 600 ha) ning siirdesoo- ja rabametsade pindala on sama allika põhjal 3,97% metsade kogupindalast (92 700 ha). Kaitseta vanu metsi ohustab raie, mistõttu nende pindala väheneb pidevalt. Soostuvaid ja soo-lehtmetsi ning siirdesoo- ja rabametsi ohustab lisaks raiele kuivendus.

Ohustatud ja haruldased sooelupaigatüübid on rabad (*7110), liigirikkad madalsood (7230), luidetevahelised niisked nõod (2190) ning siirde- ja õõtsiksood (7140). Sooelupaiku ohustab peamiselt kuivendus ning selle ohu tõttu on elupaigatüübid lisatud loodusdirektiivi I lisasse. Eesti territooriumist moodustavad sood kaitstavate soode tegevuskavas esitatud soode 2009. kuni 2012. aasta inventuuri andmetel 4,7% ehk 213 100 ha. Rabasid on 134 400 ha (63% soodest), liigirikkaid madalsoid 28 300 ha (13% soodest) ning siirde- ja õõtsiksoid 39 200 ha (18% soodest). Luidetevahelisi niiskeid nõgusid soode hulgas üldjuhul ei käsitleta, samas on neid Eesti looduse infosüsteemis (EELIS) 2025. aasta seisuga kogu Eestis tuvastatud kokku vaid 100 hektaril, mis näitab selle elupaigatüübi suurt haruldust. Sooelupaigatüüpide ohustatust näitab asjaolu, et kaitstavate soode tegevuskava järgi oli soid 1965. aastal umbes 2,8 korda rohkem kui praegu. Soid ohustab kuivendamine (maaparandus põllu- ja metsamaadel) ning kaevandamine (turvas, põlevkivi, lubjakivi). Kõige halvemaks on nii 2019. kui ka 2025. aastal hinnatud madalsoode seisundit ja tulevikuväljavaateid.

Ohustatud ja haruldased ranna- ning niidukooslused on liivased ja mudased pagurannad (1140), esmased rannavallid (1210), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), valged luited (2120), hallid luited (*2130), kadastikud (5130), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (*6280), niiskuslembedes kõrgrohostud (6430) ja puisniidud (*6530). Neist kooslustest on rannaniidud, kadastikud, liigirikkad niidud lubjavaesel mullal, lood, niiskuslembedes kõrgrohostud ja puisniidud ühtlasi pärandniidud. EELIS-e 2025. aasta

andmetel on liivaseid ja mudaseid pagurandu tuvastatud Eestis 5600 ha, esmaseid rannavalle 300 ha, rannaniite 20 300 ha, püsitaimestuga liivarandu ligi 400 ha, valgeid ehk liikuvaid rannikuluiteid natuke rohkem kui 100 hektaril ja halle ehk kinnistunud rannikuluiteid ligi 500 ha. Pärandniitudest on lisaks rannaniitudele Eestis kadastikke 3100 ha, liigirikkaid niite lubjavaesel mullal 4100 ha, looduseid ligi 10 300 ha, niiskuslembeseid kõrgrohustuid 2500 ha ja puisniite 4100 ha. Kunagi laialt levinud pärandniidud ehk poollooduslikud kooslused on majandamisest väljalangemise tõttu muutunud haruldaseks. Poollooduslike koosluste leviku kõrgaeg oli Eestis 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi algul, kui need moodustasid praegusest Eesti territooriumist umbes 40%. Aastatel 2019–2024 on halvenenud rannakooslustest liivaste ja mudaste pagurandade ning pärandniitudest liigirikaste niitude seisund lubjavaesel mullal. Jätkuvalt halb on puisniitude seisund. Rannakooslusi ohustab merereostus ja ehitustegevus, rannaniite ka kuivendus. Pärandniite ohustab traditsioonilise majandamise ehk hoolduse lakkamine ja sellele järgnev võsastumine või roostumine, aga ka ülesharimine ja ehitustegevus. Pärandniitude tegevuskava järgi oli 2020. aastal hoolduses või taastamises 12 423 ha ehk 61% rannaniitudest, 608 ha ehk 20% kadastikest, 1535 ha ehk 37% lubjavaestest aruniitudest, 5376 ha ehk 52% loodudest, 1215 ha ehk 49% niiskuslembestest kõrgrohustutest ja 1203 ha ehk 29% puisniitudest.

Kassikakk (*Bubo bubo*) on liigi kaitse tegevuskava järgi Eesti rannikualadel levinud haudelind, kelle sigimisedukus ja arvukus on viimase veerandsaja aasta jooksul oluliselt vähenenud. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 30–40 paari kassikakke. Viimastel aastatel on riikliku seire käigus registreeritud kuni 21 asustatud kassikaku elupaika ja 5–9 pesitsust aastas. Kolmandik kuni pooled viimastel aastatel tuvastatud pesitsustest on leitud Hiiumaal. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku kohaselt on kassikakk kriitilises seisundis ning on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kategooria kaitsealuste liikide hulka. Kassikakk on linnudirektiivi I lisa liik. Euroopa koguasurkond on kahaneva arvukusega. Eestis on kassikaku arvukus aastatel 2013–2024 langenud umbes 60% ja aastatel 1993–2024 umbes 80%. Eesti kassikaku populatsiooni käekäiku mõjutavad peamiselt looduslikud ohutegurid, saagialade kvaliteedi muutused, keskkonnamürgid, pesitsusaegne häirimine, aga ka hukkumine elektriliinide jm taristu tõttu ning metsamajandus registreerimata elupaikades.

Roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*) on liigi kaitse tegevuskava järgi sammaltaim, mis kasvab väga kõdunenud okaspuu lamatüvedel niisketes okas- ja segametsades. Vaatamata sellele, et viimastel aastatel on liiki, millel oli varem Eestis teada vaid kümmekond leiukohta, leitud rohkem kui tuhandes kohas, on Eesti punase nimestiku kohaselt tegu ohualti liigiga. Roheline hiidkupar on I kaitsekategooria ja loodusdirektiivi II lisa liik, sest Euroopas on liik suhteliselt haruldane, ning üheks metsa vääriselupaikade (VEP) indikaatorliigiks. Kui aastatel 2013–2018 hinnati roheline hiidkupra seisund Eestis soodsaks, siis aastatel 2019–2025 on kasvukohtade halveneva seisundi tõttu ka liigi seisund hinnatud puudulikuks. Liik on tundlik metsamajanduse suhtes, kuna raied ja kuivendamine muudavad kasvukoha niiskus- ja valgustingimused liigile ebasoodsaks.

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) on liigi kaitse tegevuskava järgi Eesti rannikualadel ja suurte siseveekogude ja jõgede lähedal levinud haudelind, kelle arvukus on viimastel kümnenditel tõusnud, kuid hinnangulist ajaloolist arvukuse taset 400–500 paari ei ole seni saavutatud. Eestis pesitseb praegu umbes 290–330 paari merikotkaid, kelle teadaolevad pesapaigad on kõik kaitstud, kuid hinnanguliselt kolmandiku asustatud pesade asukoht on teadmata. Merikotkas pesitseb vanades metsades, kus pesametsa keskmine vanus on lehtmetsades 90 aastat ja okasmetsades 120–130 aastat. Kuigi u 10% liigi pesadest asub lageraielankide säilikpuudel, siis sealne väiksem keskmine produktiivsus tõestab, et jätkusuutliku asurkonna püsimiseks on

vajalikud vanad metsad. Eesti punase nimestiku kohaselt on tegu ohualti liigiga, mis kuulub I kaitsekategooriasse ja linnudirektiivi I lisasse. Umbes 2% Euroopa asurkonnast pesitseb Eestis. Olulisteks ohuteguriteks Eestis on pliid sisaldava laskemoona kasutamine, keskkonnamürgid, sobivate pesapuude nappus ja pesapaikade hävimine ning hukkumine elektriliinides, teedel ja tuuleparkides.

Limatünnik (*Sarcosoma globosum*) on liigi kaitse tegevuskava järgi seeneliik, mille elupaigaks on kuusikud, harvem kuuse-männi segametsad ja männikud. Eestis on limatünnik levinud peamiselt Tartu- ja Põlvamaal, vähemal määral ka Võru-, Valga-, Lääne-Viru-, Harju-, Rapla- ja Hiiumaal. Eesti punase nimestiku kohaselt on tegu ohualti liigiga, mis kuulub I kaitsekategooriasse ja on metsa vääriselupaikade üheks indikaatorliigiks. Kesk-Euroopast on liik taandumas, kuid Eestis ja Soomes on limatünniku arvukus suurenenud ning Rootsis jäänud varasemale kõrgele tasemele. Limatünniku peamiseks ohuteguriks on lageraie ja pinnase kahjustamine.

Kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*) on käpaliste sugukonna kaitse tegevuskava järgi rohelist lehtedeta käpaline, mis saab 77% vajalikust süsinikust ja 52% lämmastikust seentelt. Seetõttu on taime risoom koralljas. Liik õitseb mai lõpus ja juunis ning on putuktolmleja. Pärast õitsemist suurem osa maa-alusest osast sureb, kuid mõnest juurepungast võib areneda uus taim. Kõdu-koralljuure elupaigad on soised ja rabastuvad metsad ning soised kaldad. Eesti punase nimestiku kohaselt on tegu ohualti liigiga, mis kuulub II kaitsekategooriasse. Kõdu-koralljuur on hajusalt levinud kogu Eestis, kuid võrreldes ajaga enne 1971. aastat on mandril liik kadunud rohkem kui pooltest taimeatlase ruutudest, mis teeb liigist ühe kõige enam vähenenud orhideeliigi Eestis. Vaid Hiiumaal on liik enamikus leiukohtades säilinud. Maailmas on liik levinud hajusalt üle kogu põhjapoolkera, Euroopas peamiselt selle kesk-, ida- ja põhjaosas. Märjade metsade ja soode liigina on kõdu-koralljuurele saanud saatuslikuks laiaulatuslikud maaparandustööd, sealhulgas Eestis XX sajandi lõpukümnetel. Praegu ohustab kõdu-koralljuurt Eestis peamiselt metsaraie ja veerežiimi muutumine, aga kaudsemalt ka ebapiisavad andmed liigi leiukohtade tegeliku suuruse ja paiknemise kohta.

Rand-orashein (*Elymus farctus*) on Lääne-Eesti rannikul harva leitav kõrreliste sugukonda kuuluv luitetaim. Eesti punase nimestiku kohaselt on tegu ohualti liigiga, mis kuulub II kaitsekategooriasse. EELIS-es on liigil 52 leiukohta, millest kaks on arhiveeritud. Rand-orasheina ohustab ehitustegevus, massiturism (tallamine) ja luidete metsastamine või võsastumine (sealhulgas võõrliikidega, nt kurdlehise roosiga), kohati ka kaevandamine (sh liiva ja savi kaevandamine, kivimurrud).

Rand-ogaputk (*Eryngium maritimum*) on Hiiu- ja Saaremaa lääneosas ning Pärnumaa rannikul rannavallidel, liivaluidetel ja klibusel rannikul kasvav haruldane sarikaliste sugukonda kuuluv luitetaim. Sobiv elupaik on ka ajuveeranna kasvukohatüüp. Eesti punase nimestiku kohaselt on tegu väljasuremisohus liigiga, mis kuulub II kaitsekategooriasse. EELIS-es on liigil 71 leiukohta, millest kaheksa on arhiveeritud. Rand-ogaputke ohustab randade kinnikasvamine, rannikumere eutrofeerumine, intensiivne tallamine, korjamine ning ehitus- ja arendustegevus. Liik levib väga aeglaselt.

Lainjas põikkupar (*Plagiothecium undulatum*) on haruldane lehtsammal, mis kasvab peamiselt Lääne-Eestis niisketes okas-segametsades maapinnal. Eelistab liivast metsamulda, võib kasvada ka tüvealustel või varjulistel kividel. Eesti punase nimestiku kohaselt on tegu ohualti liigiga, mis kuulub II kaitsekategooriasse ja on metsa vääriselupaikade üheks indikaatorliigiks. EELIS-es on liigil 36 leiukohta, neist 24 on Hiiumaal. Maailmas on liik

levinud merelise kliimaga aladel Euroopas, Põhja- ja Kesk-Ameerikas, Aasias ning Paapua Uus-Guineas. Lainjat põikkupart ohustab metsade majandamine, eriti metsahooldustööd, kuivendamine ja lageraied.

Tuhkpihlakas (*Sorbus rupicola*) on haruldane madalakasvuline puu, mis õitseb ja viljub üldiselt kehvasti ning on levinud Lääne-Saaremaal ja Lääne-Hiiumaal. Liik kasvab valgusküllastes metsades ning metsaservadel ja -lagendikel, vahel ka teeveeres või põllupeenral, üldjuhul lubjarikkal pinnasel. Eesti punase nimestiku kohaselt on tegu väljasuremisohus liigiga, mis kuulub II kaitsekategooriasse. EELIS-es on liigil üle saja leiukohta. Tuhkpihlaka levila ulatub botaanik Mari Reitalu sõnul (ajakiri Eesti Loodus, juuni 2000) Briti saartelt üle Lõuna-Norra Rootsi lääneossa ning sealt üle Ojamaa (Gotlandi) Lääne-Saaremaale ja Lääne-Hiiumaale. Tuhkpihlakat ohustab ehitustegevus (sh teede, mänguplatside jms rajamine), metsahooldustööd, lageraied, külmakahjustused ja loomade tekitatud kahjustused.

Harilik jugapuu (*Taxus baccata*) on liigi kaitse tegevuskava järgi vanim tertsiaarist pärit madalakasvuline (kõrgus kuni 15 m) kahekojaline okaspuu, kuid jugapuu kojalisus võib eluea jooksul muutuda ja võimalikud on ka ühekojalised puud. Tegu on relikitse liigiga, mis oli varem palju laialdasema levikuga, samuti leidis suuremaid isendeid. Eestis on liik praegu oma leviku kirdepiiril ning levinud peamiselt Saare-, Hiiumaa-, Harju-, Pärnu- ja Läänemaal, eelistades kasvukohana kuuseenamusega soostunud segametsi. Jugapuu on Eestis kasvavatest puuliikidest kõige varjutaluvam, äärmiselt aeglasekasvuline, kuid silmapaistvalt pikaeline. Kuigi jugapuu on mürgine, erandiks vaid eredavärviline (punane) seemnerüü, söövad seda metskitsed, põdrad, jäneseid ja hiired. Eesti punase nimestiku kohaselt on tegu ohualti liigiga, mis kuulub II kaitsekategooriasse. Maailmas ulatub hariliku jugapuu areaali kaguosa Aasiasse: Kaukaasiasse, Taga-Kaukaasiasse ja Väike-Aasiasse ning Põhja-Aafrika loodeossa. Põhjas ulatub levik Norrani ja lõunas Alžeeriani. Harilik jugapuu levib Euroopas looduslikult Iirimaa ja Pürenee poolsaare lääneosast kuni Mandri-Eesti lääneosani. Harilikku jugapuud ohustab metsaraie (sh valgustingimuste muutumine), veerežiimi muutumine ja loomade tekitatud kahjustused, lisaks on liik põua- ja külmakartlik.

Loigu-turbasammal (*Sphagnum inundatum*) on turbasammalde perekonna kaitse tegevuskava järgi kasvukoha suhtes nõudlik, sageli vees kasvav kogukas sammal, mis kasvab märgadel (rabastunud) järvekallastel, märgadel üleujutatavatel rabaniitudel ning turbaaukudes, lodudes ja rabalaugastes üle Eesti. Eesti punase nimestiku kohaselt on tegu ohulähedase liigiga, mis kuulub III kaitsekategooriasse ja on ühtlasi loodusdirektiivi V lisa liik. EELIS-es on liigil 18 leiukohta, millest üks on arhiveeritud. Euroopas on liik levinud Skandinaavia lõunaosast kuni Lõuna-Euroopa põhjapoolsemate aladeni. Liiki on leitud ka Põhja-Ameerikas ja Hiinas. Loigu-turbasammalt ohustab soode kuivendamine ja turba kaevandamine, aga ka õhusaaste ja tallamine.

Lisaks eespool nimetatud looduväärtustele on kaitseala moodustamine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitseväärtusena nimetamine vajalik, kuna kaitseväärtuseks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende teiste liikide kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitseväärtusena loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Sellega tagatakse kaitse kõikidele liikidele, mille elupaigaks on kaitseväärtuseks olev kooslus, või ka neile liikidele, mille elupaigaeelistused sarnanevad kaitseväärtusena loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitseväärtuseks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, mille puhul on tegemist

esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise leiukohaga. Kaitseväärtuseks on seatud ka need liigid, mille soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et kaitseväärtuseks seatavatest katusliikidest ja kooslustest lähtuv kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutlusõiguse (LKS § 14 lõige 2) teostamisel lähtutakse sellisel juhul LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse nõuetest. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

EELIS-e andmetel on kaitsealal teada kokku 101 kaitsealuse liigi olemasolu. Kaitsealal elavad lisaks eeltoodud kaitseväärtuseks seatud liikidele veel I kaitsekategooria liik euroopa naarits (*Mustela lutreola*), kes ühtlasi on loodusedirektiivi II ja IV lisa liik (kaitseala läbib 900 m ulatuses Nuutri jõgi, mille kaldail on leitud naaritsa tegutsemisjälgi juba aastast 2010, kuid mida pole peetud vajalikuks naaritsa püsielupaigana kaitse alla võtta; Nuutri jõgi on 2016. aastast Mäavli-Tubala teest mereni kaitse all lõhejõena; ei ole teada, kas naarits elutseb kaitseala läbival jõelõigul), II kaitsekategooria liigid kanakull (*Accipiter gentilis*), karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, oja-haneputk (*Berula erecta*), männi-soomussamblik (*Carbonicola anthracophila*), randtarn (*Carex extensa*), sagristarn (*Carex irrigua*), valge tolmphea (*Cephalanthera longifolia*), punane tolmphea (*Cephalanthera rubra*), madal kadakkaer (*Cerastium pumilum*), sire varjusamblik (*Chaenotheca gracilentia*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), kes on ühtlasi loodusedirektiivi IV lisa liik, sale villpea (*Eriophorum gracile*), tamarisk-kariksammal (*Frullania tamarisci*), sookäpp (*Hammarbya paludosa*), harilik muguljuur (*Herminium monorchis*), räusk (*Hydroprogne caspia*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, tõmmulendlane (*Myotis brandtii*), kes on ühtlasi loodusedirektiivi IV lisa liik, veelendlane (*Myotis daubentonii*), kes on ühtlasi loodusedirektiivi IV lisa liik, habelendlane (*Myotis mystacinus*), kes on ühtlasi loodusedirektiivi IV lisa liik, väike käopõll (*Neottia cordata*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*), jumalakäpp (*Orchis mascula*), kuninga-kuuskjalg (*Pedicularis sceptrum-carolinum*), laanerähn (*Picoides tridactylus*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*), kes on ühtlasi loodusedirektiivi IV lisa liik, kirjuhakk (*Polysticta stelleri*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, tume nokkhein (*Rhynchospora fusca*), rand-soodahein (*Suaeda maritima*) ja kadaka-rebasesamblik (*Vulpicida juniperinus*) ning III kaitsekategooria liigid veripunane koldrohi (*Anthyllis coccinea*), harilik kärnkonn (*Bufo bufo*), hiireviu (*Buteo buteo*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, väiketüll (*Charadrius dubius*), lääne-mõõkrohi (*Cladium mariscus*), rootsi kukits (*Cornus suecica*), rukkiräak (*Crex crex*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, Helli ebatähtlehik (*Crossocalyx hellerianus*), võõt-põõsalind (*Curruca nisoria*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, balti sõrmkäpp (*Dactylorhiza baltica*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), kollakas sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata subsp. ochroleuca*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), musträhn (*Dryocopus martius*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), laialehine neiuvaip (*Epipactis helleborine*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), palukuklane (*Formica polyctena*), arukuklane (*Formica rufa*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, roomav öövilge (*Goodyera repens*), sookurg (*Grus grus*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, harilik särasamblik

(*Gyalolechia bracteata*), harilik käöraamat (*Gymnadenia conopsea*), kaljukress (*Hornungia petraea*), harilik ungrukold (*Huperzia selago*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, rand-seahernes (*Lathyrus japonicus subsp. maritimus*), harilik valvik (*Leucobryum glaucum*), suur käopõll (*Listera ovata*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liik, karukold (*Lycopodium clavatum*), teder (*Lyrurus tetrix*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa ja II lisa B-osa liik, mets-õunapuu (*Malus sylvestris*), suur nõöpsamblik (*Megalania grossa*), harilik porss (*Myrica gale*), sulgjas õhik (*Neckera pennata*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), hall käpp (*Orchis militaris*), pruunikas vöötnarmik (*Phellodon fuligineoalbus*), nõmme-tähniksinitüüb (*Phengaris arion*), kes on ühtlasi loodusdirektiivi IV lisa liik, kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), stepi-naastsamblik (*Psora decipiens*), aas-karukell (*Pulsatilla pratensis*), rabakonn (*Rana arvalis*), kes on ühtlasi loodusdirektiivi IV lisa liik, rohukonn (*Rana temporaria*), kes on ühtlasi loodusdirektiivi V lisa liik, tui-tähtpea (*Scabiosa columbaria*), Wulfi turbasammal (*Sphagnum wulfianum*), mis on ühtlasi loodusdirektiivi V lisa liik, pisi-tinasamblik (*Stereocaulon condensatum*), kodukakk (*Strix aluco*), ristpart (*Tadorna tadorna*), laanepüü (*Tetrastes bonasia*), kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa ja II lisa A-osa liik, harilik koobassamblik (*Thelotrema lepadinum*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), kes on ühtlasi linnudirektiivi II lisa B-osa liik, ja lodukannike (*Viola uliginosa*). Nende liikide puhul tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib, tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele, seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Ohustatud ja haruldasi looduslikke **metsaelupaigatüüpe** on kaitsealal teadaolevalt kokku üle 2500 ha, mis moodustab ligi 40% kaitseala pindalast. Kõige suurema osa moodustavad luitemetsad, mida on üle 1300 ha, vanu loodusmetsi on 670 ha, soostuvaid ja soo-lehtmetsi on 380 ha ning siirdesoo- ja rabametsi 160 ha. Metsad on valdavalt kõrge esinduslikkusega.

Ohustatud ja haruldasi **sooelupaigatüüpe** on kaitsealal teadaolevalt kokku üle 230 ha, mis moodustab umbes 3% kaitseala pindalast. Kõige suurema osa moodustavad rabad, mida on ligi 150 ha, madalsoid on üle 60 ha, siired- ja õõtsiksoid üle 10 ha, luidetevahelisi niiskeid nõgusid ligi 10 ha ja allikasoid on 5 ha. Ka sood on valdavalt kõrge esinduslikkusega.

Rannakooslusi on üle 20 ha ja **niidukooslusi** üle 40 ha. Nii loodusid kui ka valgeid luiteid on kumbagi 8 ha, püsitaimestuga liivarandu on 6 ha ja halle luiteid 5 ha. Puisniite on samuti ligi 5 ha, kadastikke üle 2 ha, niiskuslembeseid kõrgrohustuid, lubjavaeseid aruniite ja esmaseid rannavalle on kõiki vähemalt 1 ha. Koosluste esinduslikkust on hinnatud väga erinevaks. Rannakooslused on üldjuhul paremas seisus kui niidukooslused, sest viimased vajavad majandamist, kuid on valdavalt hooldamata.

Kassikakul on kaitsealal või ulatub kaitsealale neli pesitsuspaika, kokku ligi 170 ha. Neist üks oli 2025. aastal asustatud, kahes pesitsesid kassikakud 2024. aastal, kuid mõlema paari ainsad pojad hukkusid, üks suve lõpul, teine sügisel murdmise tõttu. Neljandas tuvastati kassikaku olemasolu viimati 2021. aastal, kuid ilmselt oli tegu üksiku linnuga. I kaitsekategooria liigina kuuluvad vastavalt LKS § 48 lõikele 1 kõik teadaolevad kassikaku elupaigad kaitse alla võtmisele kaitseala või püsielupaigana (hoiualal ei saa keelata inimese viibimist, mis on vajalik kassikakule pesitsusrahu tagamiseks). 13.07.2026. a leiti kaitsealaga piirnevalt Pihla-Kaibaldi

looduskaitsealalt kassikaku vana pesakoht ja sellest 90 m eemal äsja lennuvõimestunud poeg. See kassikaku uus elupaik ulatub pooleldi loodavale Hiiumaa metsa looduskaitsealale.

Rohelisel hiidkupral on kaitsealal 28 kasvukohta, kus liiki on viimati leitud aastatel 2013 kuni 2024. Kasvukohad hõlmavad kokku 163 ha. (2025. aastal leiti kaks uut leiukohta, mis on EELIS-esse kandmisel.) I kaitsekategooria liigina kuuluvad vastavalt LKS § 48 lõikele 1 kõik teadaolevad roheline hiidkupra kasvukohad kaitse alla võtmisele kaitseala, hoiuala või püsielupaigana.

Merikotkal ulatub kaitsealale kaheksa pesitsuspaika, kuid teadaolevaid pesapuid praegu kaitsealale ei jää. Pesapuude ümber moodustub selle leidmisel ja EELIS-esse kandmisel LKS § 50 lõike 2 punktist 2 tulenev 200 m raadiusega püsielupaik, milles kehtib LKS § 50 lõigete 4 ja 5 järgi sihtkaitsevööndi kaitsekord koos inimese viibimiskeeluga 15. veebruarist 31. juulini. Praegu neid ringikujulisi püsielupaiku kaitseala koosseisu ei arvata, kuna püsielupaigad on juba kaitse all ja paiknevad osaliselt eramaadel. Neist kaheksast merikotka pesitsuspaigast viis olid seniste viimaste vaatlusteni aastail 2022 kuni 2024 kotka poolt asustatud ja ülejäänud kolmest pesitsuspaigast üks oli viimati asustatud 2003., teine 2019. ja kolmas 2021. aastal, kuid hiljem pole neis paigus pesitsust tuvastatud. I kaitsekategooria liigina kuuluvad vastavalt LKS § 48 lõikele 1 kõik teadaolevad merikotka elupaigad kaitse alla võtmisele kaitseala või püsielupaigana (hoiualal ei saa keelata inimese viibimist, mis on vajalik merikotkale pesitsusrahu tagamiseks). 23.05.2026. a leiti kaitseala vahetus naabruses uus pesapuu, mille otsas oli pesas üks merikotkapoeg.

Limatünnikul on kaitsealal üks kasvukoht, pindalaga 2 ha, kus 2012. aastal leiti 76 seent, 2015. aastal 121 seent ja 2024. aastal 124 seent. I kaitsekategooria liigina kuuluvad vastavalt LKS § 48 lõikele 1 kõik teadaolevad limatünniku kasvukohad kaitse alla võtmisele kaitseala, hoiuala või püsielupaigana.

Kõdu-koralljuurel on kaitsealal neli kasvukohta, sealhulgas Hiiumaa ainus arvestatav liigi kasvukoht, kus 2016. aastal leiti 157 taime, 2020. aastal 130 taime, 2022. aastal 38 taime ja viimati 2023. aastal 40 taime. Ülejäänud kasvukohtadest ühes leiti liik 1997. aastal, kahe ülejäänud kohta on liigi leiuaeg teadmata ja kordusvaatlusi pole neis tehtud. II kaitsekategooria ohualti liigi Hiiu maakonna kõige olulisem kasvukoht tuleb kaitse alla võtta, et tagada liigi säilimine Hiiu saarel.

Rand-orashein on kaitsealal 14 kasvukohta. Neist kümne kohta on EELIS-es mingeid andmeid, neli on aga vanad kuupäevata andmed, mida pole viimastel aastatel üle kontrollitud. Kahes samuti vanas kasvukohas 2023. aastal liiki ei leitud, kahe kasvukoha kohta on teada vaid seda, et liik oli 2016. aastal olemas. Ühes kasvukohas leiti 2011. aastal 40 puhmikut, kahes kasvukohas leiti 2016. aastal üks puhmik ja ühes neist 2022. aastal juba 9 puhmikut. 2020. aastal leiti ühes kasvukohas 14 puhmikut, 2022. aastal teises kasvukohas 25 puhmikut ja 2023. aastal on kolmandas kasvukohas hinnatud rand-orasheina arvukuseks „hajusalt kuni arvukalt“. Probleemiks on hübriidiseerumine hariliku orasheinaga (*Elymus repens*). Just Lääne-Eesti ja saarte rannikul kasvava vähelevinud II kaitsekategooria ohualti liigi kasvukohad riigimaal tuleb kaitse alla võtta, et tagada rand-orasheina säilimine Eestis.

Rand-ogaputkel on kaitsealal viis kasvukohta, mille pindala on kokku 8 ha. Kahjuks kahes kasvukohas ei ole viimastel aastatel (2016, 2022 ja 2023) liiki leitud. Ühes on võimalikuks põhjuseks ATV-de ja maasturitega rannas sõitmine, teises kasvukoha mattumine rannaklibu alla. Ülejäänud kolmest kasvukohast ühes leiti 2016. aastal aga 2600 taime, teises 2016. aastal

32 taime ja 2022. aastal 9 taime ning kolmandas 2023. aastal 100 taime. Väljasuremisohus II kaitsekategooria liigi kasvukohad riigimaal tuleb kaitse alla võtta, et peatada rand-ogaputke väljasuremine Eestis.

Lainjal põikkupral on kaitsealal kuus pisikest kasvukohta. Liiki on neis leitud viimati aastail 2013 kuni 2023. Arvestades, et selle ohualti II kaitsekategooria liigi 2/3 leiukohtadest asub Hiiumaal, tuleb lainja põikkupra kasvukohad riigimaal kaitse alla võtta, et tagada liigi säilimine Eestis.

Tuhkpihlakaid on kaitsealal teada kaks kõrvutist kasvukohta. Neist ühes leiti 2020. aastal kolm noort puud ja teises üks puu (täpsemalt leiti puulehti). 2023. aastal seda üksikut puud (ega selle lehti) enam ei leitud (puu on ilmselt piirneval aiaga eraldatud eramaal õueala servas). Mõlemad kasvukohad on praegu Hiiumaa ainsad tuhkpihlaka leiukohad, mistõttu tuleb need väljasuremisohus II kaitsekategooria liigi kasvukohad riigimaal kaitse alla võtta.

Harilikul jugapuul on kaitsealal üheksa kasvukohta, mille pindala on kokku 8 ha. Igas kasvukohas kasvab vähemalt üks jugapuu, kuid ühes kasvukohas on olnud kuni 11 puud (2007. aasta andmed). Kasvukohtade viimased vaatlused pärinevad aastaist 2014 kuni 2020. Suurim leitud jugapuu oli 2017. aasta andmeil 7,6 m kõrge ja rinnasdiameetriga 12 cm. Harilik jugapuu on Hiiumaa looduskaitse sümbolpuu (1936. a võeti kaitse alla Tahkuna jugapuude kasvukoht), mistõttu tuleb selle ohualti II kaitsekategooria liigi kasvukohad riigimaal kaitse alla võtta.

Loigu-turbasamblal on kaitsealal üks kasvukoht, mille pindala on 69 ha, mis moodustab 93% liigi kasvukohtade kogupindalast (74 ha) Eestis. Leiukoht leiti 1997. aastal ja hilisemad vaatlusandmed puuduvad, kuid arvestades kasvukoha suurust ja seisundit, on liik suure tõenäosusega seal jätkuvalt olemas.

Ülevaate kaitse alla võtmise otstarbekusest kaitseväärtuseks seatavate loodusväärtuste lõikes annab tabel 1.

Tabel 1. Kaitseväärtuste olukord ja soovitud tulemused (seisuga juuli 2026)

Kaitse- väärtuseks seatav loodus- väärtus	Pindala / seisund / arvukus kaitsealal	Kas ja mil määral on kaitse praegu tagatud	Olukord Eestis (pindala / seisund / arvukus)	Vajakud võrreldes EL-i üles antuga	Oodatav muutus kaitseala moodusta- misel	Kaitse- eesmärk 2035	Kaitse- eesmärk 2050
liivased ja mudased pagurannad (1140)	0,1 ha / C	kaitse on tagatud ranna ehitus- keelu-, veekaitse- ja piirangu- vööndiga	2292 ha / A, 119 ha / B, 3408 ha / C, sh kaitse all 2290 ha / A,	-1390 ha (kaitse all -1586 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja	0,1 ha / B	0,1 ha / A

Kaitse- väärtuseks seatav loodus- väärtus	Pindala / seisund / arvukus kaitsealal	Kas ja mil määral on kaitse praegu tagatud	Olukord Eestis (pindala / seisund / arvukus)	Vajakud võrreldes EL-i üles antuga	Oodatav muutus kaitseala moodusta- misel	Kaitse- eesmärk 2035	Kaitse- eesmärk 2050
			118 ha / B, 3215 ha / C		seisundi paranemine		
esmased rannavallid (1210)	3,5 ha / A	kaitse on tagatud ranna ehitus- keelu-, veekaitse- ja piirangu- vööndiga	211 ha / A, 55 ha / B, 79 ha / C, sh kaitse- all 190 ha / A, 52 ha / B, 66 ha / C	+13 ha (kaitse all -24 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	3,5 ha / A	3,5 ha / A
rannaniidud (*1630)	13,5 ha / B, 12,7 ha / C	kaitse on tagatud ranna ehitus- keelu-, veekaitse- ja piirangu- vööndiga	9184 ha / A, 6334 ha / B, 7296 ha / C, sh kaitse all 8870 ha / A, 6010 ha / B, 5752 ha / C	+3846 ha (kaitse all +1663 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	26,2 ha / B	26,2 ha / A
püsitaimestuga liivarannad (1640)	4,7 ha / C	kaitse on tagatud ranna ehitus- keelu-, veekaitse- ja piirangu- vööndiga	236 ha / A, 117 ha / B, 122 ha / C, sh kaitse all 201 ha / A, 100 ha / B, 85 ha / C	+133 ha (kaitse all +44 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	4,7 ha / B	4,7 ha / A

Kaitse- väärtuseks seatav loodus- väärtus	Pindala / seisund / arvukus kaitsealal	Kas ja mil määral on kaitse praegu tagatud	Olukord Eestis (pindala / seisund / arvukus)	Vajakud võrreldes EL-i üles antuga	Oodatav muutus kaitseala moodusta- misel	Kaitse- eesmärk 2035	Kaitse- eesmärk 2050
valged lited (2120)	19 ha / A	kaitse on tagatud ranna ehitus- keelu-, veekaitse- ja piirangu- vööndiga	130 ha / A, 58 ha / B, 42 ha / C, sh kaitse all 79 ha / A, 55 ha / B, 33 ha / C	+67 ha (kaitse all +4 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	19 ha / A	19 ha / A
hallid lited (*2130)	21,3 ha / A, 1,3 ha / B	kaitse on tagatud ranna ehitus- keelu-, veekaitse- ja piirangu- vööndiga	236 ha / A, 283 ha / B, 108 ha / C, sh kaitse all 208 ha / A, 217 ha / B, 79 ha / C	+209 ha (kaitse all +86 ha)	kaitseala moodusta- misel tagatakse süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega väärtuse säilimine	22,6 ha / A	22,6 ha / A
metsastunud lited (2180)	177,5 ha / A, 184,3 ha / B, 403,5 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	1553 ha / A, 1668 ha / B, 2707 ha / C, sh kaitse all 1017 ha / A, 1394 ha / B, 1820 ha / C	+934 ha (kaitse all -763 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	361,8 ha / A, 403,5 ha / B	765,3 ha / A

Kaitse- väärtuseks seatav loodus- väärtus	Pindala / seisund / arvukus kaitsealal	Kas ja mil määral on kaitse praegu tagatud	Olukord Eestis (pindala / seisund / arvukus)	Vajakud võrreldes EL-i üles antuga	Oodatav muutus kaitseala moodusta- misel	Kaitse- eesmärk 2035	Kaitse- eesmärk 2050
luidetevahelised niisked nõod (2190)	4,7 ha / A, 1,4 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	20 ha / A, 38 ha / B, 55 ha / C, sh kaitse all 15 ha / A, 37 ha / B, 44 ha / C	+3,5 ha (kaitse all -13,5 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	4,7 ha / A, 1,4 ha / B	6,1 ha / A
kadastikud (5130)	2,5 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	551 ha / A, 1380 ha / B, 2325 ha / C, sh kaitse all 469 ha / A, 828 ha / B, 1807 ha / C	+702 ha (kaitse all -450 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	2,5 ha / B	2,5 ha / A
liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270)	1 ha / B, 0,5 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	1800 ha / A, 1612 ha / B, 4213 ha / C, sh kaitse all 1542 ha / A, 1409 ha / B, 1439 ha / C	+4764 ha (kaitse all +1529 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	1 ha / A, 0,5 ha / B	1,5 ha / A

Kaitse- väärtuseks seatav loodus- väärtus	Pindala / seisund / arvukus kaitsealal	Kas ja mil määral on kaitse praegu tagatud	Olukord Eestis (pindala / seisund / arvukus)	Vajakud võrreldes EL-i üles antuga	Oodatav muutus kaitseala moodusta- misel	Kaitse- eesmärk 2035	Kaitse- eesmärk 2050
lood (*6280)	8,4 ha / A, 8,7 ha / B	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	5781 ha / A, 3813 ha / B, 7376 ha / C, sh kaitse all 5141 ha / A, 2609 ha / B, 2766 ha / C	+7623 ha (kaitse all +1169 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	17,1 ha / A	17,1 ha / A
niiskuslembesed kõrgrohustud (6430)	1,3 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	858 ha / A, 1277 ha / B, 4723 ha / C, sh kaitse all 607 ha / A, 1054 ha / B, 1686 ha / C	+5376 ha (kaitse all +1865 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	1,3 ha / B	1,3 ha / A
puisniidud (*6530)	4,1 ha / B	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	1134 ha / A, 1852 ha / B, 5077 ha / C, sh kaitse all 1056 ha / A, 1142 ha / B, 2139 ha / C	+4080 ha (kaitse all +354 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	4,1 ha / A	4,1 ha / A

Kaitse- väärtuseks seatav loodus- väärtus	Pindala / seisund / arvukus kaitsealal	Kas ja mil määral on kaitse praegu tagatud	Olukord Eestis (pindala / seisund / arvukus)	Vajakud võrreldes EL-i üles antuga	Oodatav muutus kaitseala moodusta- misel	Kaitse- eesmärk 2035	Kaitse- eesmärk 2050
rabad (*7110)	148,4 ha / A, 4 ha / B, 37 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	75 514 ha / A, 19 203 ha / B, 43 144 ha / C, sh kaitse all 72 629 ha / A, 17 196 ha / B, 33 165 ha / C	+17 225 ha (kaitse all +2354 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	152,4 ha / A, 37 ha / B	189,4 ha / A
siirde- ja õõtsiksood (7140)	3 ha / A, 5 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	11 238 ha / A, 3574 ha / B, 20 963 ha / C, sh kaitse all 10 637 ha / A, 3312 ha / B, 18 128 ha / C	+5746 ha (kaitse all +2048 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	3 ha / A, 5 ha / B	8 ha / A
liigirikkad madalsood (7230)	20,5 ha / A, 10,7 ha / B, 23,5 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	5624 ha / A, 6376 ha / B, 21 553 ha / C, sh kaitse all 4655 ha / A, 5689 ha / B, 17 150 ha / C	+7154 ha (kaitse all +1095 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	31,2 ha / A, 23,5 ha / B	54,7 ha / A

Kaitse- väärtuseks seatav loodus- väärtus	Pindala / seisund / arvukus kaitsealal	Kas ja mil määral on kaitse praegu tagatud	Olukord Eestis (pindala / seisund / arvukus)	Vajakud võrreldes EL-i üles antuga	Oodatav muutus kaitseala moodusta- misel	Kaitse- eesmärk 2035	Kaitse- eesmärk 2050
vanad loodusmetsad (*9010)	742,7 ha / A, 298,8 ha / B, 199,8 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	27 749 ha / A, 34 852 ha / B, 27 676 ha / C, sh kaitse all 24 270 ha / A, 33 774 ha / B, 23 821 ha / C	+29 685 ha (kaitse all +21 273 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	1041,5 ha /A, 199,8 ha / B	1241,3 ha
soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080)	405,4 ha / A, 209 ha / B, 93,5 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	18 424 ha / A, 15 417 ha / B, 15 214 ha / C, sh kaitse all 16 370 ha / A, 13 795 ha / B, 12 390 ha / C	+9914 ha (kaitse all +3414 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	614,4 ha / A, 93,5 ha / B	707,9 ha / A
siirdesoo- ja rabametsad (*91D0)	269,6 ha / A, 27,6 ha / B, 42,2 ha / C	kaitse on tagatud RMK omaniku ootusega, et Natura elupaiga- tüübid tuleb säilitada	21 521 ha / A, 21 335 ha / B, 24 134 ha / C, sh kaitse all 19 844 ha / A, 19 742 ha / B, 15 419 ha / C	+21 769 ha (kaitse all +9784 ha)	süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine ja seisundi paranemine	297,2 ha / A, 42,2 ha / B	339,4 ha / A

Kaitse- väärtuseks seatav loodus- väärtus	Pindala / seisund / arvukus kaitsealal	Kas ja mil määral on kaitse praegu tagatud	Olukord Eestis (pindala / seisund / arvukus)	Vajakud võrreldes EL-i üles antuga	Oodatav muutus kaitseala moodusta- misel	Kaitse- eesmärk 2035	Kaitse- eesmärk 2050
kassikakk (<i>Bubo bubo</i>)	200 ha / 5 elupaika / 3 elupaika 2025. a asustatud	122 ha on osaliselt kaitstud VEP-i ja elupaiga- tüübiga	2950 ha / 122 elupaika / 30-40 asustatud elupaika		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 5 sobivat elupaika / vähemalt 3 on asustatud	vähemalt 5 sobivat elupaika / vähemalt 3 on asustatud
roheline hiidkupar (<i>Buxbaumia viridis</i>)	170 ha / 30 kasvu- kohta	127 ha on kaitstud VEP-i ja elupaiga- tüübiga	1038 ha / 285 kasvu- kohta		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 170 ha / 30 kasvu- kohta	vähemalt 170 ha / 30 kasvu- kohta
merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	160 ha / 9 elupaika / vähemalt 4 elupaika 2024. a asustatud	62 ha on osaliselt kaitstud VEP-i ja elupaiga- tüübiga	33 752 ha / 470 elupaika / 290–330 asustatud elupaika		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 9 sobivat elupaika / vähemalt 4 on asustatud	vähemalt 9 sobivat elupaika / vähemalt 4 on asustatud
limatünnik (<i>Sarcosoma globosum</i>)	2 ha / 1 kasvukoht / 124 viljakeha 2024. a	0,6 ha on kaitstud elupaiga- tüübiga 2180	406 ha / 224 kasvu- kohta		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 2 ha / vähemalt 100 viljakeha	vähemalt 2 ha / vähemalt 100 viljakeha

Kaitse- väärtuseks seatav loodus- väärtus	Pindala / seisund / arvukus kaitsealal	Kas ja mil määral on kaitse praegu tagatud	Olukord Eestis (pindala / seisund / arvukus)	Vajakud võrreldes EL-i üles antuga	Oodatav muutus kaitseala moodusta- misel	Kaitse- eesmärk 2035	Kaitse- eesmärk 2050
kõdu-koralljuur (<i>Corallorhiza trifida</i>)	5,8 ha / 4 kasvu- kohta, sh Hiiumaa olulisim	4,2 ha on kaitstud VEP-i ja elupaiga- tüübiga	2544 ha / 243 kasvu- kohta		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 5,8 ha / vähemalt 4 kasvu- kohta	vähemalt 5,8 ha / vähemalt 4 kasvu- kohta
rand-orashein (<i>Elymus farctus</i>)	27 ha / 14 kasvu- kohta	19 ha on kaitstud VEP-i ja elupaiga- tüübiga	133 ha / 43 kasvu- kohta		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 27 ha / vähemalt 14 kasvu- kohta	vähemalt 27 ha / vähemalt 14 kasvu- kohta
rand-ogaputk (<i>Eryngium maritimum</i>)	8 ha / 5 kasvu- kohta	2 ha on kaitstud VEP-i ja elupaiga- tüübiga	150 ha / 39 kasvu- kohta		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 8 ha / vähemalt 5 kasvu- kohta	vähemalt 8 ha / vähemalt 5 kasvu- kohta
lainjas põikkupar (<i>Plagiothecium undulatum</i>)	1,3 ha / 4 kasvu- kohta	kõik on kaitstud VEP-i ja elupaiga- tüübiga	27,8 ha / 22 kasvu- kohta		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 1,3 ha / vähemalt 4 kasvu- kohta	vähemalt 1,3 ha / vähemalt 4 kasvu- kohta

Kaitse- väärtuseks seatav loodus- väärtus	Pindala / seisund / arvukus kaitsealal	Kas ja mil määral on kaitse praegu tagatud	Olukord Eestis (pindala / seisund / arvukus)	Vajakud võrreldes EL-i üles antuga	Oodatav muutus kaitseala moodusta- misel	Kaitse- eesmärk 2035	Kaitse- eesmärk 2050
tuhkpihlakas (<i>Sorbus rupicola</i>)	0,7 ha / 2 kasvu- kohta / 3+0 puud	kõik on kaitstud VEP-i ja elupaiga- tüübiga	15,7 ha / 51 kasvu- kohta		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 3 puud	vähemalt 3 puud
harilik jugapuu (<i>Taxus baccata</i>)	8 ha / 10 kasvu- kohta	kõik on kaitstud VEP-i ja elupaiga- tüübiga	404 ha / 147 kasvu- kohta		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 8 ha / vähemalt 10 kasvu- kohta	vähemalt 8 ha / vähemalt 10 kasvu- kohta
loigu- turbasammal (<i>Sphagnum inundatum</i>)	69 ha / 1 kasvukoht	50 ha on kaitstud VEP-i ja elupaiga- tüübiga	78 ha / 10 kasvu- kohta		süsteemse kaitse korraldamise ja tulemuslik- kuse hindamisega tagatakse väärtuse säilimine	vähemalt 69 ha	vähemalt 69 ha

Kaitseala moodustamisel on üks oluline eesmärk veel sidususe suurendamine olemasolevate kaitstavate alade, aga ka teadaolevate loodusväärtuslike alade vahel.

Inimpegllike loomaliikide ja majandamise suhtes tundlike muude liikide (taimed, seemned) ning kõrge looduskaitseliku väärtusega metsade ja soode soodsat seisundit ei ole võimalik tagada piiranguvööndis, kus LKS § 31 lõike 1 järgi on majandustegevus lubatud. LKS § 31 lõike 2 järgi ei saa piiranguvööndis keelata hooldus-, valik- ega trassiraiet. Samuti ei saa keelata ega seada tingimusi olemasolevate maaparandussüsteemide või muude ehitiste hooldamisele.

Kuna praegu puudub vajadus, ei ole plaanis kaitseala lisada Euroopa Komisjonile esitatavasse Natura 2000 võrgustiku alade nimekirja. Euroopa Liidu liikmesriigina on Eesti esitanud neli Euroopa Liidu loodusdirektiivi artikli 17 kohast aruannet, mis käsitlevad direktiivi lisades

nimetatud elupaigatüüpe ja liike kogu riigis, st ka väljaspool Natura 2000 võrgustiku alasid. Kui varasemalt on Eestis looduse seisund tasapisi paranenud, siis viimane aruanne, mis hõlmas perioodi 2019–2024, näitas halvenemist. Kui perioodil 2013–2018 oli halvas või puudulikus seisundis 26 elupaigatüüpi, siis perioodil 2019–2024 juba 30 elupaigatüüpi. 99 liigist oli perioodil 2013–2018 halvas või teadmata seisundis 16 liiki ja puudulikus seisundis 28 liiki. Perioodi 2019–2024 oli halvas või teadmata seisundis 27 liiki ja puudulikus seisundis 18 liiki.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna kaitseala olulisemate kaitseväärtuste kaitseks ehk looduse inimtegevusest võimalikult puutumata hoidmiseks on vaja kehtestada vähemalt sihtkaitsevööndi kaitsekord, saab LKS-ist tulenevalt valida kaitseala (vt § 30 lõiget 1) ja püsielupaiga (vt § 50 lõiget 1) vahel. Püsielupaik on LKS § 4 lõike 5 järgi mõne liigi kaitseks moodustatud kaitstav loodusobjekt. Moodustataval Hiiumaa metsa kaitsealal on kaitstavaid liike palju ja peale liikide kaitstakse ka kooslusi, seetõttu püsielupaiga tüüp ei sobi. Püsielupaigana kaitstakse üldjuhul konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

Kaitseala tüübid on (LKS § 4 lõige 2) rahvuspark, looduskaitseala ja maastikukaitseala. Kuigi Hiiumaa metsa kaitseala moodustatakse sihtasutuse Eestimaa Looduse Fond (ELF) 8. juunil 2022. aastal esitatud ettepaneku luua Hiiumaa rahvuspark alusel, ei sobi ka see tüüp. LKS § 26 lõike 1 järgi on rahvuspark kaitseala looduse, maastike, kultuuripärandi ning tasakaalustatud keskkonnakasutuse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks. Kaitse alla võetav ala koosneb paljudest lahustükkidest ega moodusta kompaktselt ala, millel oleks eristuvad kultuuripärandi elemendid, nagu piirkonnale iseloomulik ehitusstiil või traditsiooniline elulaad. Ala peamiseks väärtuseks on loodusväärtused. Hiidlased näevad oma tulevikku olemasoleva UNESCO Lääne-Eesti saarestiku biosfääri programmiala koosseisus. Kaitsealad on selle programmiala tuumaladeks.

LKS § 28 kohaselt on maastikukaitseala kaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks. Sama seaduse § 27 järgi on looduskaitseala kaitseala looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks. Kuna kaitseala väärtuste säilitamisel on põhirõhk looduslike protsesside tagamisel, mitte (poolloodusliku) seisundi hoidmisel, on asjakohasem kaitstava loodusobjekti tüübiks määrata looduskaitseala. Maastikukaitsealana käsitletakse tänapäeval kaitsealasid, mille eesmärgi saavutamiseks on olulisem olemasoleva maastiku seisundi säilitamine, sealhulgas vaadete säilitamine või taasavamine ning poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine, mitte looduslike protsesside tagamine ehk looduslikesse protsessidesse mittesekumine.

Kaitsealast on väiksemate piirangutega kaitstava ala tüüp hoiuala. Kuid hoiuala ei tsoneerita eraldi kaitsevöönditesse ja sellele ei kehtestata eraldi kaitsekorda täpsustavat kaitse-eeskirja ning hoiualal ei saa kehtestada väärtuspõhiseid majandamispiiranguid. Kuna mitme alal leiduva kaitsealuse liigi või elupaigatüübi soodsa seisundi tagamiseks on hädavajalik nende liikide elupaigas või kaitstaval elupaigatüübil teatud majandamispiirangute kehtestamine, näiteks maaparandussüsteemide hoiutöödele ja metsahooldusele, peab need loodusväärtused tsoneerima sihtkaitsevööndisse. Üldisemaid majandamispiiranguid ja majandamist vajavad loodusväärtused, näiteks poollooduslikud kooslused ehk pärandniidud, võib tsoneerida piiranguvööndisse, mis on leebema kaitsekorraga kaitsevöönd.

Arvestades eeltoodut ja asjaolu, et kaitse korraldamisel on suurem rõhk liikide ja looduslike elupaigatüüpide kaitsmisel ning vähem poollooduslike koosluste hooldamisel ja taastamisel, on kaitseala tüübiks määratud looduskaitseala.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välispiir ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel lähtuti sellest, et riigimaal asuvad kaitstavad väärtused oleksid hõlmatud nende kaitseks sobivatesse vöönditesse, vajaduse ja võimaluse korral koos puhvriga, ning piir oleks üheselt arusaadav ja looduses tuvastatav. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud mõõdistatud katastriüksuste piire, selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teid, metsasihte, kraavide kaldaid) ning mõttelisi sirgeid. Kaitsealaga piirnevad teed ja metsasihid on üldjuhul kaitsealast välja jäetud ning kaitseala piir kulgeb tavaliselt mööda tee või sihi kaitsealapoolset serva. Kõik piirkraavid on maaparandussüsteemide hooldus- ja rekonstrueerimistööde kontrollimiseks hõlmatud üldjuhul aga kaitsealasse, ehk kaitseala piir ei kulge tavaliselt mitte mööda vooluveekogu kaitsealapoolset kallast, vaid mööda vastaskallast. Mõttelisi sirgeid piiritlevate punktide koordinaadid on esitatud tasapinnaliste ristkoordinaatidena meetermõõdustikus ja geodeetilisel kujul. Kaitseala piiri kaardile kandmisel on alusena kasutatud Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Kaitseala pindala on 6690,03 ha, millest 4019,82 ha on piiranguvöönd ja 2670,21 ha on sihtkaitsevöönd (84,29 ha on tsoneeritud Liigi sihtkaitsevööndisse ja 2585,92 ha Metsa sihtkaitsevööndisse). Kaitsealal olevad katastriüksused jäävad Aruküla, Emmaste-Kurisu, Heiste, Heistesoo, Hellamaa, Hilleste, Hüti, Jõesuu, Kabuna, Kalana, Kaleste, Kanapeeksi, Kärkla-Nõmme, Kauste, Kiduspe, Kiivera, Kodeste ja Kõpu küla, Kõrgessaare aleviku ning Laasi, Lehtma, Leigri, Lelu, Ligema, Luidja, Määvli, Malvaste, Mangu, Mardihansu, Muda, Mudaste, Nõmba, Nõmmerga, Ojaküla, Palli, Paope, Pilpaküla, Poama, Prählamäe, Pühalepa, Reigi-Nõmme, Ristivälja, Sepaste, Sülluste, Suuremõisa, Suurepsi, Suureranna, Tahkuna, Tareste, Tubala, Vahtrepa, Valipe, Viita, Viitasoo, Vilivalla, Villamaa, Öngu ja Ülendi küla maadele.

Inimpegliku liigi elupaigad tsoneeritakse Liigi sihtkaitsevööndisse, mis on kahes lahustükis ja pindalal kokku 84,29 ha. Vähem inimpeglike, kuid majandamise suhtes tundlike kaitsealuste liikide elupaigad ja vanemad metsaosad on tsoneeritud Metsa sihtkaitsevööndisse, mis on 71 lahustükis ja pindalal kokku 2585,92 ha. Inimtegevust rohkem taluvate kaitsealuste liikide elupaigad, metsamajandamisest osaliselt rohkem mõjutatud metsad ja poollooduslikud kooslused on tsoneeritud Metsa piiranguvööndisse, mis on 67 lahustükis ja pindalal kokku 4019,82 ha.

Kaitseala koosneb 99 lahustükist, mis on üldjuhul piiritletud katastripiiride ning olemasolevate kaitsealade, hoiualade ja püsielupaikadega ning merega. Erandid on kirjas järgnevalt külade ja katastriüksuste kaupa.

Kalana külas katastriüksusel Puhkuse (tunnusega 39201:001:0126) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena katastriüksuse Kaluri (20401:001:0335) kirdenurgast katastriüksuse Äärepiiri (20501:001:1926) lõunanurka. Katastriüksusel Putkaste metskond 2 (39201:001:0850) kulgeb kaitseala piir ühes kohas mööda katastriüksuse lõunaosa läbiva edela-kirdesuunalise metsasihi kaguserva ja teisel mõttelise sirgena katastriüksuse Nurga-Puumetsa (39201:001:0544) edelanurga ning koordinaatpunktide 6 533 971,126-388 654,899; 6 533 920,156-388 685,213 ja 6 533 860,179-388 677,184 (katastriüksuse 12136 Puski-Kõpu-Ristna tee kirdepiiril) vahel.

Katastriüksusel Putkaste metskond 63 (39201:001:0337) kulgeb kaitseala piir ühes kohas katastriüksuse Püha (39201:001:0312) lõunapiiri mõttelise pikendusena lääne poole kuni mereni, teisel mõttelise sirgena katastriüksuse Kiilu (39201:001:0553) idanurga ja katastriüksuse tunnusega 20501:001:1097 läänenurga vahel ning kolmandas kohas mõttelise sirgena katastriüksuse Mäetaguse (39201:001:0371) loodenurgast lääne poole koordinaatpunkti 6 533 314,414-388 768,354 ja sealt mööda loode-kagusuunalist metsasihi läänepoolset serva kagu poole katastripiirini. Katastriüksusel Putkaste metskond 4 (39201:001:0870) kulgeb kaitseala piir Ristna majaka teelt Ristna kanakulli püsielupaiga põhjapiirile kulgeva pinnastee lõunaserva.

Kaleste külas katastriüksusel Putkaste metskond 9 (39201:001:0633) kulgeb kaitseala piir mööda Kaleste tee idapoolse otsa loodeserva ja seejärel mööda Vidriku tee lääneserva ning mõttelise sirgena katastriüksuse Vidriku (20401:001:0073) kagunurga ja koordinaatpunkti 6 531 712,606-393 248,234 vahel Kõpu looduskaitseala piiril.

Suurepsi külas katastriüksusel Kalurikoja metsaonn (20501:001:0052) kulgeb kaitseala piir ühes kohas mõttelise sirgena katastriüksuse Karjääri (20401:001:0318) läänetipu ja koordinaatpunkti 6 532 683,854-395 171,621 vahel ning teisel mõttelise sirgena koordinaatpunkti 6 533 243,322-395 941,986 Kõpu kaitseala piiril ja koordinaatpunkti 6 532 740,030-396 118,351 metsasihi loodepiiril vahel ning edasi mööda edela-kirdesuunalise metsasihi loodepiiri kuni Kõpu kaitseala piirini.

Kõpu külas katastriüksusel Putkaste metskond 157 (39201:001:0634) kulgeb kaitseala piir mööda elektriliinitrassi lääneserva. Kõpu külas katastriüksusel Putkaste metskond 19 (39201:001:1020) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 531 366,195-399 300,110; 6 531 337,395-399 324,710 ja 6 531 228,000-399 378,710 vahel.

Suureranna külas kulgeb kaitseala piir katastriüksusel Putkaste metskond 19 ühes kohas mööda loode-kagusuunalise metsasihi idapoolset serva ning teisel mõttelise sirgena Kõpu kaitseala kahe lahustüki piiril asuvate koordinaatpunktide 6 532 058,809-400 549,478 ja 6 531 609,829-400 871,297 vahel.

Ülendi külas kulgeb kaitseala piir katastriüksusel Putkaste metskond 9 mõttelise sirgena katastriüksuse Kiussoo (39201:001:3700) edelanurga ja koordinaatpunkti 6 528 692,452-395 342,355 Ülendi–Mustana tee lõunaserval vahel ning mööda Ülendi–Mustana tee ja Kuivanõmme tee lõunaserva.

Heistesoo külas katastriüksusel Kalurikoja metsaonn kulgeb kaitseala piir mööda Kõriku tee põhjaserva ja Heistesoo tee lääneserva. Katastriüksusel Putkaste metskond 7 kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena katastriüksuse Vastse (39201:001:3250) põhjatipu ja koordinaatpunkti 6 532 714,175-403 531,483 katastripiiril vahel.

Poama külas katastriüksusel Putkaste metskond 26 (39201:002:0550) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena katastripiiridel asuvate koordinaatpunktide 6 533 069,017-404 023,642 ja 6 532 929,327-404 138,972 vahel.

Palli külas katastriüksusel Kalurikoja metsaonn kulgeb kaitseala piir mööda Põhjaranna tee põhjaserva ning mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 534 584,895-402 199,491 tee põhjaserval ja 6 534 929,850-402 204,620 ning katastriüksuse Lillevälja (39201:002:2310)

loodenurga vahel. Katastriüksusel Putkaste metskond 271 kulgeb kaitseala piir mööda Poama–Palli tee idaserva.

Luidja külas katastriüksusel Putkaste metskond 21 (20501:001:0854) kulgeb kaitseala piir mööda elektriliinitrassi põhjaserva ja Luidja–Pärnaku tee ohutusala idaserva. Katastriüksusel Putkaste metskond 34 (39201:002:0630) kulgeb kaitseala piir mööda elektriliinitrassi põhjaserva.

Paope külas katastriüksustel Putkaste metskond 32 (39201:002:0610) ja Putkaste metskond 183 (39201:002:0436) kulgeb kaitseala piir Luidja maastikukaitseala põhjatipust mõttelise sirgena läbi koordinaatpunkti 6 535 348,258-408 692,097 mereni.

Villamaa külas katastriüksusel Putkaste metskond 34 kulgeb kaitseala piir mööda elektriliinitrassi põhjaserva ning mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 531 479,799-407 064,363 Emmaste–Luidja tee lääneservas ja 6 531 482,273-406 976,262 väikse nimetu (Pärnaku–Villamaa ja Tammistu otsetee vahelise) pinnastee lääneservas vahel, mööda selle väikse nimetu loode-edelasuunalise pinnastee lääneserva ja loode-edelasuunalise metsasihi lääneserva.

Viita külas katastriüksusel Putkaste metskond 37 (39201:002:0660) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 531 464,745-404 782,122; 6 531 342,840-404 737,961 ja 6 531 168,568-404 786,421 vahel, mööda Viita–Laasi tee lääneserva, mõttelise sirgena koordinaatpunkti 6 531 377,744-404 868,183 ja katastriüksuse Tamme (39201:002:0180) loodenurga vahel.

Reigi-Nõmme külas katastriüksusel Putkaste metskond 37 kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena katastriüksuse Tõnise (39201:002:0060) idatipu ja koordinaatpunkti 6 530 405,491-407 944,840 vahel, mööda loode-kagusuunalise metsasihi kirdeserva ning Puski–Nõmme tee loode- ja kaguserva, mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 530 287,602-408 071,976 ja 6 529 884,380-408 523,035 vahel ning mööda Nõmme metsatee ja Jõesuu–Viita tee kirdeserva.

Mardihansu külas katastriüksusel Putkaste metskond 37 kulgeb kaitseala piir mööda Jõesuu–Viita tee kirdeserva, mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 529 290,342-409 191,601 ja 6 528 987,595-409 481,230 vahel.

Jõesuu külas katastriüksusel Putkaste metskond 38 (20501:001:0852) kulgeb kaitseala piir ühes kohas mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 529 440,006-409 272,514; 6 529 483,776-409 387,886 ja 6 529 184,693-409 610,560 vahel ja mööda elektriliinitrassi kirdeserva ning teisel samuti mööda sama elektriliinitrassi kirde- ja idaserva ning mööda katastriüksuse Põhjanaela (39201:002:0090) lõunapiirilt kulgeva nimetu pinnastee edelaserva ja Vakamaa–Leemeti tee edela- ja lõunaserva ning Tihu kaitsealale suunduva nimetu teeraja edelaserva.

Hüti külas katastriüksusel Putkaste metskond 39 (39201:002:0680) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena katastriüksuse Peetri (39201:002:0980) põhjatipu ning koordinaatpunktide 6 530 277,664-412 660,430; 6 530 461,993-412 382,968 ja 6 530 491,669-412 429,159 vahel. Katastriüksusel Putkaste metskond 40 (39201:003:0022) kulgeb kaitseala piir katastriüksuste Aleksandri (39201:003:0362) ja Tihumetsa (39201:003:0900) vahel mööda Vesipadude tee edelaserva.

Kõrgessaare alevikus katastriüksusel Loometsa (20501:001:0989) kulgeb kaitseala piir mööda edela-kirdesuunalise pinnastee loodeserva katastriüksuse kagupiiril.

Malvaste külas katastriüksusel Kärkla metstkond 2 (20501:001:1781) kulgeb kaitseala piir katastriüksuse Malvaste kabel (20501:001:1783) loodenurgast mööda loode-kagusuunalise metsasihi edelaserva ning mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 544 201,614-418 849,606; 6 544 377,150-418 846,439; 6 544 550,415-418 784,540 ja 6 544 546,842-418 749,882 vahel.

Mangu külas katastriüksusel Kärkla metstkond 1 (39201:004:1130) kulgeb kaitseala piir ühes kohas mõttelise sirgena katastriüksuse Vesa (39201:004:0370) kagunurga ja koordinaatpunkti 6 544 545,192-418 733,887 vahel ning teisel katastriüksuse Vesa idanurga ja koordinaatpunkti 6 544 642,574-418 766,832 vahel.

Kauste külas katastriüksusel Kärkla metstkond 2 kulgeb kaitseala piir ühes kohas mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 544 987,835-419 928,937 ja 6 545 459,829-419 759,811 vahel ning teisel mõttelise sirgena katastriüksuse Põdrakuusiku (39201:004:1810) lõunanurga ja koordinaatpunkti 6 545 493,598-419 292,208 vahel.

Tahkuna külas katastriüksusel Kärkla metstkond 1 kulgeb kaitseala piir ühes kohas mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 549 149,494-419 450,048 (Tahkuna majaka tee ääres); 6 549 172,287-419 365,192 ja 6 549 343,771-419 424,939 vahel, seejärel mööda metsasihi loodeserva katastripiirini ning teisel mõttelise sirgena katastriüksuse Tahkuna kordon (39201:004:4360) edelanurga ja koordinaatpunktide 6 549 383,372-419 251,371 ja 6 549 332,864-419 115,436 ning katastriüksuse Mihkeli (39201:004:1330) läänetipu vahel.

Lehtma külas katastriüksusel Kärkla metstkond 210 (39201:004:1038) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena metsasihi loodeserva pikendusena. Katastriüksuse Kärkla metstkond 2 loodeosas kulgeb kaitseala piir mööda Tahkuna kaitseala välispiiri mõttelist pikendust katastripiirini, kirdeosas mööda edela-kirdesuunalise metsasihi loodeserva, pisut lõuna pool kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 547 512,919-423 931,003; 6 547 519,875-424 006,850 ja 6 547 861,636-423 970,796 vahel, pisut ida pool kulgeb kaitseala piir mööda edela-kirdesuunalise kraavi kagukallast, seejärel mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 547 461,003-424 453,897 ja 6 547 957,281-424 274,179 vahel, siis kulgeb kaitseala piir mööda elektriliinitrassi kaguserva ning mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 548 242,841-424 597,245 ja 6 548 205,393-424 669,957 vahel ning küla edelaosas kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena Tahkuna kaitseala kahe lahustüki nurkade vahel (mööda vana loode-kagusuunalist metsasihti). Katastriüksusel Kärkla metstkond 3 (39201:004:1150) kulgeb kaitseala piir mööda Lõunamuuli tee kaguserva ning mõttelise sirgena koordinaatpunkti 6 548 138,887-424 715,132 ja katastriüksuse Lehtma alumine meremärk (39201:004:0059) edelanurga vahel ning katastriüksuse Lehtma alumine meremärk kagunurga ja koordinaatpunkti 6 548 132,211-424 815,288 suunas mereni.

Kodeste külas katastriüksusel Kärkla metstkond 2 kulgeb kaitseala piir mööda metsasihi loodeserva ja nimetu tee loodeserva ning mõttelise sirgena metsasihi ja tee loodeservade vahel üle Risti–Kauste tee.

Tareste külas katastriüksusel Kärkla metstkond 25 (63901:001:0423) kulgeb kaitseala piir katastriüksuse läänepiirist mööda edela-kirdesuunalise metsasihi loodeserva, siis mööda loode-kagusuunalise metsasihi kirdeserva koordinaatpunkti 6 543 986,903-423 294,886, seejärel mõttelise sirgena selle koordinaatpunkti ja katastriüksuse Liiva (63901:001:1430) loodenurga

vahel ning koordinaatpunktide 6 543 889,375-423 464,342; 6 543 927,858-423 569,888; 6 544 109,198-423 641,918 ja 6 544 460,902-423 557,123 vahel; siis mööda kraavi lõunakallast ja elektriliinitrassi lääneserva koordinaatpunkti 6 545 557,464-423 877,612 ning mõttelise sirgena selle koordinaatpunkti ja Tahkuna kaitseala nurga vahel. Katastriüksusel Kärkla metskond 155 (63901:001:1019) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena katastriüksuse Jaburate (63901:001:1401) loodenurga ja koordinaatpunkti 6 540 960,713-426 676,459 vahel, siis mööda teekraavi edelakallast ning mõttelise sirgena koordinaatpunkti 6 540 983,945-426 651,302 ja katastriüksuse Karja tänav 1 juurdelõige (20401:001:0135) loodenurga vahel.

Kanapeeksi külas katastriüksusel Kärkla metskond 10 kulgeb kaitseala piir mööda Risti–Kaibaldi tee idaserva, pisut põhja pool mööda teekraavi idakallast, küla põhjapiiril mööda edela-kirdesuunalise metsasihi kaguserva, siis mööda loode-kagusuunalise metsasihi edelaserva, seejärel mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 540 871,909-422 512,764 ja 6 540 565,522-422 626,384 vahel, siis mööda põhja-lõunasuunalise kraavi idakallast Koidma teeni, mõttelise sirgena kahe kraaviotsa vahel üle Koidma tee, seejärel mööda loode-kagusuunalise kraavi kirdekallast ja selle kalda mõttelist pikendust Pihla-Kaibaldi kaitsealani. Küla keskosas kulgeb kaitseala piir mööda Risti–Kaibaldi tee kirdeserva ja siis mööda edela-kirdesuunalise metsasihi loodeserva.

Kärkla-Nõmme külas katastriüksusel Kärkla metskond 27 (63901:001:1920) kulgeb kaitseala piir Pihla-Kaibaldi kaitseala piiri mõttelise pikendusena Sipelgamaja tee kaguserva ja kulgeb edasi mööda Sipelgamaja tee lõunaserva. Katastriüksusel Suureampsu (63901:001:0815) kulgeb kaitseala piir mööda Sipelgamaja tee lõunaserva, siis mööda loode-kagusuunalise elektriliinitrassi edelaserva, seejärel mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 538 975,673-426 626,698 ja 6 539 018,628-426 645,814 vahel (Pilpakülas), siis mööda elektriliinitrassi kirdeserva, seejärel mööda Prähla–Alato tee ja Vabaduse tänava teekraavi kagukallast ning siis mööda loode-kagusuunalist elektriliinitrassi kaguserva.

Prählamäe külas katastriüksusel Suureampsu kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena katastriüksuse Kabeli tn 43 (63901:001:3060) edelanurga ja katastriüksuse Marja tn 10 (37101:013:0024) edelanurga vahel. Katastriüksusel Kärkla metskond 29 (63901:001:1940) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena katastriüksuse Väikseampsu (63901:001:0810) kirdenurga ning koordinaatpunktide 6 537 343,274-427 470,482; 6 537 639,210-427 688,150 ja 6 537 813,630-427 563,236 vahel, siis mööda kagu-kirdesuunalise metsasihi ja selle pikenduseks oleva nimetu tee loodeserva, seejärel mööda loode-kagusuunalise elektriliinitrassi kirdeserva, siis mööda Prähla–Alato tee põhjaserva ning mõttelise sirgena koordinaatpunkti 6 537 115,933-428 810,346 ja katastriüksuse Trossi (63901:001:0751) edelanurga vahel.

Tubala külas katastriüksusel Kärkla metskond 28 (63901:001:1930) kulgeb kaitseala piir ühes kohas katastriüksuse Matsu (63901:001:0880) lõunatipust üle Määvli–Tubala tee ja mööda Määvli–Tubala tee edelaserva ning teisel mööda Määvli–Tubala tee lõunaserva ja põhja-lõunasuunalise metsasihi lääneserva. Katastriüksusel Kapasto metsaonn (20501:001:1609) kulgeb kaitseala piir ühes kohas mööda Kapastoõue tee ja Määvli–Tubala tee idaserva, teisel kulgeb kaitseala piir katastriüksuse Lasketiiru (63901:003:0445) loodetipust mööda sama katastriüksuse loodepiiri pikendust loode-kagusuunalise metsasihi edelaserva ja seejärel mööda seda sihiserva, siis mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 532 919,871-427 158,012 ja 6 533 023,254-427 641,370 vahel, seejärel mööda kraavi länekallast, siis mööda edela-kirdesuunalise metsasihi loodepiiri, seejärel mööda kraavi edelakallast ja selle pikendust Uue teeni, siis mööda Uue tee idaserva, seejärel mööda kraavi kagukallast ja siis mööda Tammela jõe edelakallast, kolmandas kohas kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide

6 533 507,331-429 789,326 ja 6 533 407,522-429 485,895 vahel ning siis mööda loode-kagusuunalist elektriliinitrassi edelaserva, neljandas kohas kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 530 594,659-425 356,867 ja 6 531 019,035-425 203,771 vahel, siis mööda Nõmme tee põhjaserva, seejärel mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 531 519,600-426 240,566 ja 6 531 284,698-426 322,339 vahel ning siis mööda Karjääri tee loodeserva.

Nõmba külas katastriüksusel Kapasto metsaonn kulgeb kaitseala piir katastriüksuse lääneosas mööda edela-kirdesuunalise metsasihi kaguserva, pisut ida pool kulgeb kaitseala piir mööda Kapasto uue tee edelaserva, siis mööda tee ja metsasihi lõunaserva, seejärel kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 530 594,659-425 356,867 ja 6 531 019,035-425 203,771 vahel, kolmandas kohas kulgeb kaitseala piir mööda loode-kagusuunalise metsasihi edelaserva, siis mööda edela-kirdesuunalise metsasihi loodeserva, seejärel mööda Määvli–Tubala tee põhjaserva ning mööda katastriüksuse Lasketiiru läänepiiri mõttelist pikendust, neljandas kohas kulgeb kaitseala piir mööda Tammela jõe edelakallast ja siis mööda loode-kagusuunalise metsasihi kirdeserva. Katastriüksusel Piirääre (63901:003:0358) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 529 992,866-427 646,538 ja 6 530 149,790-427 895,194 vahel. Katastriüksusel Kärkla metskond 36 (63901:003:1020) kulgeb kaitseala piir mööda loode-kagusuunalise metsasihi edelaserva ja selle mõttelist pikendust loode poole. Katastriüksusel Kärkla metskond 45 (63901:003:1040) kulgeb kaitseala piir mööda Tedrekopli tee kaguserva.

Ristivälja külas katastriüksusel Kärkla metskond 58 (36802:001:1150) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena katastriüksuse Mätliku (36802:001:1230) kirdenurga ja katastriüksuse Põdrasambla (36802:001:3220) loodenurga vahel.

Vahtrepa külas katastriüksusel Kärkla metskond 50 (63902:001:1020) kulgeb kaitseala piir mööda Sauna tänava ja Hilleste–Hellamaa tee vahelise nimetu tee loodeserva.

Arukülas katastriüksusel Kärkla metskond 147 kulgeb kaitseala piir mööda ida-läänesuunalise elektriliinitrassi põhjaserva.

Sülluste külas katastriüksusel Putkaste metskond 40 kulgeb kaitseala piir küla loodeosas mööda Vesipadude tee edelaserva ning küla lõunaosas mõttelise sirgena katastriüksuse Rabakivi (39201:003:0880) kagutipu ja loode-kagusuunalise kraavi kirdekalda loodeotsa vahel ning siis mööda selle kraavi kirdekallast.

Leigri külas katastriüksusel Putkaste metskond 40 kulgeb kaitseala piir küla loodeosas mööda loode-kagusuunalise kraavi kirdekallast, siis mööda põhja-lõunasuunalise teeraja lääneserva, seejärel mööda samasuunalise metsasihi lääneserva, siis mööda samasuunalise kraavi idakallast, seejärel taas mööda samasuunalise metsasihi lääneserva ja selle mõttelist pikendust Teedevahe tee kaguserva, siis mööda Teedevahe tee lääneserva, siis taas mööda samasuunalise metsasihi lääneserva, seejärel mööda samasuunalise kraavi idakallast, siis taas mööda samasuunalise metsasihi lääneserva, seejärel mööda Leigri tee põhja- ja loodeserva kuni Tihu tee põhjaservani ning siis mööda Tihu tee põhjaserva. Katastriüksusel Kärkla metskond 13 (39201:003:0180) kulgeb kaitseala piir ühes kohas mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 528 023,865-419 294,060; 6 527 753,895-419 726,810; 6 527 518,270-420 411,989; 6 527 428,763-421 631,133 ja 6 527 635,223-421 979,961 vahel, teisel mööda Laasimetsa tee lõunaserva ja siis mõttelise sirgena koordinaatpunkti 6 528 008,272-421 452,278 ja elektriliini pööruposti ning Leigri kaitseala idatipu vahel, kolmandas kohas kulgeb kaitseala piir mööda

endisse Pihla turbakaevandusse suunduva tee kirdeserva. Katastriüksusel Kärkla metskond 23 (39201:003:0260) kulgeb kaitseala piir mööda loode-kagusuunalise elektriliinitrassi kirdeserva, siis mööda Nõmmernga tee loodeserva, seejärel kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 528 846,386-424 217,054; 6 528 987,098-424 442,461; 6 529 088,925-424 563,571; 6 529 131,749-424 682,110 ja 6 529 219,632-424 833,776 vahel. Katastriüksuse Kärkla metskond 22 (39201:003:0250) kirdeosas kulgeb kaitseala piir mööda katastriüksuse Aruselja (39201:003:0030) katastripiiri mõttelist pikendust Pihla-Kaibaldi kaitsealani.

Nõmmernga külas katastriüksusel Kärkla metskond 225 (36801:001:0546) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena katastriüksuse Eha (36801:001:0306) kagunurga ja katastriüksuse Mihkli (36801:001:1900) edelanurga vahel.

Õngu külas katastriüksuse Putkaste metskond 47 (17501:001:0380) lääneosas kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 528 022,123-408 948,247 ja 6 528 242,219-409 043,907 vahel, pisut ida pool kulgeb kaitseala piir mööda Õngu–Vanajõe tee idaserva mõttelist pikendust põhja poole Tihu kaitsealani ja lõuna poole mööda Õngu–Vanajõe tee idaserva kuni ida-läänesuunalise metsasihini, mille lõunaserva mööda kulgeb kaitseala piir läände Tihu kaitsealani, pisut lõuna pool kulgeb kaitseala piir mööda ida-läänesuunalise metsasihi põhjaserva, siis mööda Õngu–Vanajõe tee idaserva, seejärel kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunkti 6 526 305,657-410 958,382 ja katastriüksuse Voolaiu (17501:001:0107) kirdenurga vahel ning siis mõttelise sirgena katastriüksuse Ranna (17501:001:0660) idanurga ja koordinaatpunktide 6 525 834,082-411 106,645 ja 6 525 339,176-411 380,017 vahel ning katastriüksuse lõunaosas kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 524 930,595-411 274,757 ja 6 524 889,223-411 349,142 vahel ning katastriüksuse lõunaotsas mööda Sade tee kirdeserva. Katastriüksusel Putkaste-Metsapere (17501:001:0026) kulgeb kaitseala piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 525 728,618-411 449,385; 6 525 709,875-411 537,020; 6 525 922,346-411 426,208; 6 525 990,931-411 590,522; 6 525 738,586-411 717,024; 6 525 744,875-411 791,170; 6 525 502,412-411 788,687; 6 525 476,427-411 832,215; 6 525 295,836-411 905,362; 6 525 206,879-411 837,517; 6 525 158,790-411 747,380 ja 6 524 686,359- 411 809,282 vahel, siis mööda Vana–Õngu tee ja Õngu–Teetooma tee põhjaserva ning mööda põhja-lõunasuunalise elektriliinitrassi idaserva. Katastriüksusel Putkaste metskond 50 (17501:001:0027) kulgeb kaitseala piir katastriüksuse loodeosas mööda põhja-lõunasuunalise elektriliinitrassi idaserva, siis mööda nimetu metsaraja kirdeserva Valgu–Lelu–Leemeti teeni, lõuna pool kulgeb kaitseala piir mööda metsasihi kirdeserva, siis mööda Kõrgeselja tee loodeserva, seejärel mööda metsasihi loodeserva ja selle mõttelist pikendust, siis mööda loode-kagusuunalise metsasihi edelaserva mõttelist pikendust ja mööda metsasihi edelaserva, seejärel mööda edela-kirdesuunalise metsasihi loodeserva Tihu kaitsealani, katastriüksuse idaosas kulgeb kaitseala piir mööda Tihu järve poolt tuleva tee kaguserva ja mööda Soodevaheselja tee idaserva. Katastriüksusel Metsatare (17501:001:0136) kulgeb kaitseala piir mööda Soodevaheselja tee idaserva ja ida-läänesuunalise nimetu tee põhjaserva. Katastriüksuse Putkaste metskond 81 lääneosas kulgeb kaitseala piir mööda ida-läänesuunalise nimetu tee põhjaserva.

Lelu külas katastriüksusel Putkaste metskond 59 kulgeb kaitseala piir mööda ida-läänesuunalise katastripiiri mõttelist pikendust Seljatse tee idaserva, siis mööda Seljatse tee idaserva ja seejärel mööda Raiesmiku tee lõunaserva.

Liigi sihtkaitsevöönd on kahes lahustükis, mida eraldab ida-läänesuunaline Puski–Kõpu–Ristna maantee. Sihtkaitsevööndi põhjapoolne lahustükk asub katastriüksusel Putkaste metskond 34 ja vööndi piir kaitseala sees kulgeb mõttelise sirgena koordinaatpunktide

6 532 420,954-405 073,139; 6 532 088,610-405 188,720 ja 6 532 051,545-405 089,219 ning katastriüksuse Marja (39201:002:3570) läänenurga vahel. Katastriüksuse Marja lõunanurga ja koordinaatpunkti 6 531 548,355-405 431,901 (Kõpu kaitseala piiril) vahel kulgeb sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena. Kõpu kaitseala ja Hiiumaa metsa kaitseala välispiiri vahel kulgeb Liigi sihtkaitsevööndi piir mööda Pärnaku–Villamaa tee lõunaserva. Lääne pool kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda mõttelist sirget koordinaatpunktide 6 531 525,130-404 620,997; 6 531 642,181-404 582,000; 6 531 677,229-404 372,427; 6 531 827,203-404 330,895 ja 6 531 911,366-404 533,332 vahel ning mööda metsasihi kirdeserva.

Teine, lõunapoolne Liigi sihtkaitsevööndi lahustükk asub Viitasoo külas katastriüksusel Putkaste metskond 37. Lahustükk on läänes piiritletud Viita–Laasi tee idaservaga, kagu pool mõttelise sirgega katastriüksuse Männa (39201:002:0140) põhjanurga ja koordinaatpunkti 6 531 063,243-405 592,786 vahel, idapool kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda Jõesuu–Viita tee põhjaserva ning on idas piiritletud mõttelise sirgega koordinaatpunktide 6 530 957,480-405 901,646 ja 6 531 250,838-405 968,288 vahel.

Metsa sihtkaitsevöönd on 71 lahustükis. Neist lahustükkidest suur osa on piiritletud kaitseala välispiiriga, mida on eespool juba kirjeldatud, või katastripiiriga. Erandid on täpsemalt kirjas allpool.

Jõesuu külas katastriüksusel Putkaste metskond 38 kulgeb Metsa sihtkaitsevööndi piir kaitseala sees mõttelise sirgena koordinaatpunkti 6 528 997,843-409 730,047 (liinitrassi kirdeservas) ja katastriüksuse Põhjanaela edelanurga vahel.

Kalana külas katastriüksusel Putkaste metskond 48 (39201:001:0116) kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda edela-kirdesuunalise metsasihi kaguserva ja mööda selle mõttelist pikendust. Katastriüksusel Kalurikoja metsaonn kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda edela-kirdesuunalise metsasihi kaguserva ja sealt mõttelise sirgena koordinaatpunkti 6 535 109,588-388 835,378.

Kaleste külas katastriüksusel Putkaste metskond 9 (39201:001:0633) kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda põhja-lõunasuunalise metsasihi lääneserva ja siis mööda Kaleste–Kalana tee edelaserva.

Ülendi külas katastriüksusel Putkaste metskond 9 kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda Ülendi–Mustana tee põhjaserva ja Ülendi–Mustana teelt katastriüksusele Vanarahu (39201:001:0340) viiva mereäärsema tee põhjaserva.

Luidja külas katastriüksusel Putkaste metskond 34 kulgeb sihtkaitsevööndi piir ühes kohas mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 532 629,627-406 093,275; 6 532 669,560-406 154,420 ja 6 532 577,829-406 246,871 vahel ning teisel mööda Kõpu kaitseala piiri mõttelist pikendust ja Pärnaku–Villamaa tee põhjaserva, lääne pool mööda tee lõunaserva.

Kõrgessaare alevikus katastriüksusel Putkaste metskond 168 (39201:004:1028) kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda Ninametsa lautritee ja selle idapoolse haru idaserva. Katastriüksusel Putkaste metskond 1 (39201:004:1120) kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda Ninametsa lautritee idapoolse haru põhjaserva, pisut põhja pool kulgeb sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena katastriüksuse Putkaste metskond 168 loodenurga ning koordinaatpunktide 6 539 780,276-410 558,827 ja 6 539 990,830-410 285,787 ning katastriüksuse Ninaotsa lautrikoht (39201:004:1056) kagunurga vahel, seejärel mööda lautrikoha ja Ninametsa tee vahelise nimetu tee lõunaserva, siis mööda Ninametsa tee ida- ja lõunaserva ning mööda

Kõrgessaare-Mudaste hoiuala läänepiiri mõttelist pikendust. Katastriüksuse Loometsa edelaosas kulgeb sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 539 713,201-411 365,932 ja 6 539 610,412-411 605,596 vahel ning kirdeosas kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda Ninametsa tee edelaserva.

Mangu külas katastriüksusel Kärkla metskond 1 kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda niiske niidu ja soostunud niidu idaserva ehk metsa lääneserva.

Kauste külas katastriüksusel Kärkla metskond 1 kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda Tahkuna kaitseala piiri mõttelist pikendust mereni.

Lehtma külas katastriüksusel Kärkla metskond 210 kulgeb sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena katastriüksuse Hiiu terminal (39201:004:3630) läänenurga ja koordinaatpunkti 6 548 756,210-424 335,336 vahel. Katastriüksusel Kärkla metskond 3 kulgeb sihtkaitsevööndi piir katastriüksuse keskosas mööda kraavi loodekallast ja katastriüksuse lõunaosas mööda katastripiiri mõttelist pikendust.

Tareste külas katastriüksusel Kärkla metskond 25 kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda Anneõue tee loodeserva ja mööda metsasihi loodeserva ning mõttelise sirgena tee- ja metsaserva vahel. Pisut lõuna pool kulgeb sihtkaitsevööndi piir samal katastriüksusel mööda metsasihi kaguserva. Katastriüksusel Kärkla metskond 26 kulgeb sihtkaitsevööndi piir 25 m kaugusel Tõrvanina tee lõunaservast, siis 50 m kaugusel põhja-lõunasuunalise nimetu tee lääneservast ning siis mööda itta ja kirdesse randa suunduva nimetu tee lõuna- ja kaguserva ning seejärel kulgeb sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena läbi koordinaatpunktide 6 544 960,779-424 803,135 ja 6 544 961,102-424 820,059 kuni mereni.

Pilpakülas katastriüksusel Suureampsu kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda elektriliinitrassi ja selle äärse lageala edelaserva.

Prählamäe külas katastriüksusel Suureampsu kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda elektriliinitrassi ja selle äärse lageala ning Prähla-Alato tee edelaserva. Katastriüksuse Kärkla metskond 29 põhjaosas kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda Prähla-Alato tee lääneserva ning idaosas mööda Nuutri jõe loodekallast ja metsasihi põhjaserva.

Tubala külas katastriüksusel Kärkla metskond 28 kulgeb sihtkaitsevööndi piir ühes kohas mööda metsasihi kirdeserva ja selle mõttelist pikendust Pihla-Kaibaldi kaitsealani, teisel kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda metsasihi põhja- ja loodeserva, siis mööda loode-kagusuunalise metsasihi kirdeserva ja selle mõttelisi pikendusi. Katastriüksuse Kapasto metsaonn põhjaosas kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda metsasihi kirdeserva, idaosas kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda elektriliinitrassi edelaserva ning keskosas kulgeb sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 532 202,426-427 423,703; 6 532 225,685-427 034,540 ja 6 531 806,889-426 396,801 vahel, siis mööda metsasihi kirdeserva, seejärel mööda Mäavli-Tubala tee põhjaserva, siis mööda metsasihi loodeserva ning seejärel mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 531 650,511-427 358,167 ja 6 532 057,057-427 476,321 vahel.

Nõmba külas katastriüksusel Kapasto metsaonn kulgeb sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 531 829,515-429 419,579; 6 531 922,680-429 334,490; 6 532 059,075-429 289,220 ja 6 532 148,547-429 227,457 vahel, siis mööda elektriliinitrassi loodeserva ja seejärel mööda elektriliinitrassi edelaserva. Katastriüksuse Kärkla metskond 36 edelaosas kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda metsasihi kirdeserva ja keskosas mööda metsasihi

edelaserva. Katastriüksusel Kärkla metskond 45 kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda elektriliinitrassi lääneserva.

Ristivälja külas katastriüksusel Kärkla metskond 58 kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda elektriliinitrassi lääneserva.

Leigri külas katastriüksusel Kärkla metskond 13 kulgeb sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena Leigri kaitseala idanurga ja koordinaatpunkti 6 527 956,932-420 687,478 vahel ning mööda elektriliinitrassi kagu- ja lõunaserva.

Õngu külas katastriüksuse Putkaste metskond 47 põhjaosas kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda Õngu jõe idakallast ja siis mööda metsasihi loodeserva ning lõuna pool kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda Õngu–Vanajõe tee edelaserva ja mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 525 972,392-411 180,872 ja 6 525 834,082-411 106,645 vahel. Katastriüksusel Putkaste-Metsapere kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda metsasihi kirdeserva, siis mööda metsasihi idaserva ning seejärel mõttelise sirgena koordinaatpunktide 6 524 976,194-411 611,594 ja 6 525 002,420-411 767,869 vahel.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal leiduvaid loodusväärtusi ning nende loodusväärtuste kaitsmise vajadust ja olulisust nii Eestimaa kui ka Hiiumaa jaoks.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal leiduvate looduslike elupaikade ja liikide soodsa seisundi ning on proportsionaalne erinevate huvide ja vajadustega.

Kaitseala kaitse-eeskiri täpsustab LKS alusel seatud kitsendusi. Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi *PS*) §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ning sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb *PS* §-st 53. Seadusest tulenevad piirangud peavad olema asjakohased ja proportsionaalsed kaitstavate loodusväärtustega ehk sobivad, vajalikud ja mõõdukad piirangu eesmärgi saavutamiseks. Kaitse-eeskirjaga piirangute täpsustamise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Ettevõtluse, sh metsaraie, kaevandamise ja ehitamise korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Ettevõtlusvabadus ei ole piiramatu õigus. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles ettevõtlusvabaduse riive. Järgnevates kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks need piirangud on vajalikud.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud kahte sihtkaitsevööndisse ja ühte piiranguvööndisse. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik kaitsealuste liikide ja nende elupaikade ning metsakoosluste kaitseks ja sookoosluste loodusliku

arengu tagamiseks. Piiranguvööndisse jäävad inimtegevusest tugevamini mõjutatud, majanduslikult kasutatavad ja poollooduslikud alad ning looduskaitse seisukohalt vähemväärtuslikud alad.

Kaitse-eeskiri ei käsitle sihtkaitsevööndis poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalikku tegevust, kuna sihtkaitsevööndis ei ole selliseid pärandkooslusi, mille taastamine ja hooldamine oleks majanduslikult või looduskaitseliselt mõttekas või vajalik, ning ei toimu ujuvvahendiga sõitmist, kuna sihtkaitsevööndis ei ole selleks sobivaid veekogusid.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud kaitsealal viibida, püüda kala, pidada jahti ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi, välja arvatud 1. veebruarist 31. juulini Liigi sihtkaitsevööndis. Sel ajal ei tohi Liigi sihtkaitsevööndis sõita ka sõidukiga, sh jalgrattaga. Sõidukiga sõitmine Liigi sihtkaitsevööndi teedel 1. veebruarist 31. juulini on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, et võimaldada vajadusel erandina ligipääsu sihtkaitsevööndiga piirnevatele maaüksustele. Viibimise ajalisi piiranguid ei kohaldata LKS-ist tulenevalt järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja riiklikul eluslooduse seirel. Samuti võib kaitseala valitseja uluki kaudu leviva haiguse tõkestamiseks lubada Liigi sihtkaitsevööndis viibimist ja jahipidamist (LKS § 30 lg 3²).

Telkida ja lõket võib kaitsealal teha kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Mujal on selleks vaja kaitseala valitseja nõusolekut, kuid piiranguvööndis võib ühe öö telkida ka ilma kaitseala valitseja nõusolekuta (vastavalt keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 35 lõikele 2).

Rahvaürituse korraldamine on kaitsealal lubatud, erandiks Liigi sihtkaitsevöönd, kus see on lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala valitseja nõusolek on vajalik selleks, et hoida ära inimpelgliku liigi kassikaku võimalik häirimine.

Sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liiklusseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liiklusseaduse §-s 154 nimetatud juhtudel, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Veel on sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine lubatud järelevalvetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja kaitse-eeskirjaga lubatud töödel ning piiranguvööndis metsa- ja põllumajandustöödel. Piiranguvööndis väljaspool teid lubatud sõitmine metsa- ja põllumajandustöödel ei laiene kaitseala läbimisele eesmärgiga majandada metsa või põldu väljaspool kaitseala. Kaitseala valitseja nõusolekul on sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine lubatud kaitseväeteenistuse seaduse § 69 lõigetes 3 ja 3¹ nimetatud sõjaväelise väljaõppe läbiviimiseks või riigikaitse eesmärgi tagamiseks, samuti väljaspool kaitseala paiknevate

katastriüksuste sihtotstarbeliseks kasutamiseks vajalikel tegevustel alternatiivse võimaluse puudumisel. Lubatud on jahipidamisega seotud hädavajalik liikumine metsasihtidel ja kraavipervedel ning kütitud uluki väljavedu viisil, mis ei kahjusta kaitseala seisundit ega kaitse-eesmärke. Uluki kaudu leviva haiguse tõkestamiseks võib kaitseala valitseja LKS-ist tulenevalt lubada sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmist nii sihtkaitsevööndis kui ka piiranguvööndis. Ranna piiranguvööndis on mootorsõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine lubatud kutselise või harrastuskalapüügi õigusega isikul kalapüügiks vajaliku veesõiduki veekogusse viimiseks ja toomiseks. Muudel tingimustel pole väljaspool teid sõitmine lubatud, sest see kahjustab taimkatet ja kaitsealuste liikide kasvukohti. Sõidukiga väljaspool teid ning maastikusõidukiga sõitmise lubamise erisused tulenevad valdavalt LKS § 30 lõigetest 3¹ ja 3², § 31 lõike 2 punktist 10 ja lõikest 2¹ ning § 37 lõike 3 punktist 6.

Arvestades kaitseala senist kasutust, ei ole jahipidamise, kalapüügi ja koriluse keelamine kaitsealal otstarbekas ega vajalik. Need tegevused ei mõjuta oluliselt metsa- või sookoosluse looduslikku arengut. Erandiks on Liigi sihtkaitsevöönd, milles viibimine, sealhulgas sõidukiga sõitmine on keelatud 1. veebruarist 31. juulini ja jahipidamine on keelatud 1. veebruarist 31. augustini.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on kaitsealal keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud LKS § 14 lõikega 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoimingud, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, seada projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit (kui selleks ei ole vaja anda veeluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist), ning anda lisasööta jahiulukitele.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus toimub või toimus, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Kaitse alla võetaval alal olevad senised jahiulukite lisasöötiskohad tuleb kaitseala valitsejaga kooskõlastada. Kooskõlastamisel arvestab kaitseala valitseja muutuvat ulukite liikumist, kahjustuste tekkimise riski ja SAK levimise ohtu.

Praktikas on tingimuste seadmine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse majandustegevuse kahjustavat mõju kaitstavatel aladel. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas kaitseala valitseja nõusolekul lubatud, vaid püütakse kaalutlusõiguse kaudu leida lahendusi, mis loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arenduse huvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Kaitseala sihtkaitsevöönd on kaitseala maa- või veeala seal väljakujunenud või kujundatavate koosluste säilitamiseks. Kaitsealal on kaks sihtkaitsevööndit: Metsa ja Liigi sihtkaitsevöönd. Metsa sihtkaitsevööndi (2585,92 ha) eesmärk on metsakoosluste kaitse ja nende loodusliku arengu tagamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse (IUCN-i kategooria V). Metsa sihtkaitsevööndisse jäävad vanemad ja väärtuslikumad metsad ning majandamise suhtes tundlike liikide elupaigad. Liigi sihtkaitsevööndi (84,29 ha) eesmärk on kaitsealuste liikide elupaikade kaitse ja metsakoosluste säilitamine (IUCN-i kategooria IV). Liigi sihtkaitsevööndisse jäävad inimpeglliku kassikaku elupaigad.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud loodusliku veerežiimi taastamine. Loodusliku veerežiimi taastamine võib osutada vajalikuks looduslike elupaigatüüpide säilimiseks ja kuivenduse mõju vähendamiseks ning mitme kaitseväärtuseks oleva liigi, näiteks roheline hiidkupar, kõdu-koralljuur, lainjas põikkupar, loigu-turbasammal, elupaikade säilitamiseks või nende liikide elutingimuste parandamiseks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd. See on vajalik, sest kaitsealale jäävad paljude maaparandussüsteemide osad ja kaitseala piirikraavid on üldjuhul piiritletud kaitseala sisse, et kaitseala valitsejal oleks võimalus nende kraavide hooldamises kaasa rääkida. Maaparandussüsteemide (seni valdavalt kuivendussüsteemid) korrashoid on vajalik kaitsealaga piirnevate maatulundusmaade jätkuvaks majandamiseks. Hooldustööde lubamisel hindab Keskkonnaamet ühelt poolt tegevuse võimalikku mõju ala loodusväärtustele, teisalt kaalub, kas hooldamata jätmine tekitaks kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on näiteks puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsikute korrastamine ning suurema voolutakistuse eemaldamine. Kaitseala valitseja nõusolekut ei ole vaja siis, kui voolusängist kõrvaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, mõned kivid, prügi. Samuti ei ole kaitseala valitseja nõusolekut vaja rohttaimede ja peene võsa niitmiseks. Samas on oluline, et ka nende tööde tegemisel arvestataks ala kaitse eesmärki ega kahjustataks loodusväärtusi.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud koosluse kujundamine vastavalt kaitse eesmärgile ja kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Selliseks tegevuseks võib olla näiteks elupaigatüübile vähe või veel mitte vastava metsakoosluse kujundamine loodusilmelisemaks või näiteks kassikakule pesaaluse paigaldamine, jugapuu latvade vabastamine teiste puude alt.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd. Kuna ehitisi on erinevaid, siis on ka nende mõju kaitsealale ja kaitseväärtustele erinev. Kui kaitsealal paiknev ehtis on seaduslik ja selle hooldamine ei ohusta kaitseala ega selle kaitseväärtusi, saab kaitseala valitseja ehitise hooldustööd lubada, seades selleks vajaduse korral loodusväärtusi säästvaid tingimusi. Sihtkaitsevööndisse jäävad ka mõned teed, mis vajavad hooldamist. Need hooldustegevused, mis olemasolevat olukorda väljaspool teed ei muuda ja

mille mõjuala ei ulatu teekatte servast ja regulaarselt hooldatavast teepeenrast või tee muldkeha nõlvadest väljapoole, ei avalda kaitseala kaitse-eesmärkidele mõju ega muuda kaitseala väärtuste seisundit. Seega ei ole nendeks tegevusteks kooskõlastus vajalik. Sellisteks tegevusteks on näiteks prahi koristamine, niitmine tee servast ja teekraavi nõlvadelt, lume- või libedustõrje tegemine, teekatte parandamine, kruusatee hõõveldamine, olemasolevate tähisepostide või teepiirete vahetamine, tähisepostide paigaldamine tee muldkehasse. Samuti pole kooskõlastus vajalik otsese ohu kõrvaldamiseks, näiteks teele kukkunud puu eemaldamiseks. Umbrohu tõrjumine kemikaalidega ei ole kaitsealal lubatud. Kaitseala valitseja nõusolek on vajalik, kui kavandatakse tegevusi teekatte servast ja regulaarselt hooldatavast teepeenrast või muldkeha nõlvadest väljaspool (sh tee kaitsevööndis) ning veerežiimi muutvaid töid või pinnasetöid, mis võivad mõjutada kaitseala väärtusi ja mis muudavad olemasolevat olukorda väljaspool teed. Sellisteks tegevusteks on näiteks pinnasetööd tee kaitsevööndis, sette eemaldamine teekraavidest, puude ja põõsaste eemaldamine tee kaitsevööndist, tee servas kasvavate suurte dekoratiivsete puude või alleepuude võra kärpimine, uute viitade, valgustuspostide või teepiirete paigaldamine. Kui tegevusega kaasneb vajadus sõita sõidukiga väljaspool teid, on selleks samuti vajalik kaitseala valitseja nõusolek.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud pilliroo ja adru varumine, sest kaitseala piirneb mitmes kohas merega ning kaitsealale jäävad mõned märgalad ja veekogud, kus pilliroogu kasvab. Kaitseala valitseja nõusolek, täpsemalt nõusoleku andmisel seatavad tingimused on vajalikud, et välistada või vähendada ohtu, et pilliroo või adru varumisel teadmatuses või kogemata kahjustataks kaitseala loodusväärtusi.

2.5.4.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus, loodusvarade kasutamine ja uute ehitiste püstitamine, arvestades kaitse-eeskirjaga sätestatud erisusi. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega on kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndi peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala eesmärki või seisundit. Loodusvarade keelatud kasutamise all mõeldakse loodusvara kasutamist kaitseala loodusväärtusi ohustavas koguses või moel.

Uute ehitiste püstitamine sihtkaitsevööndisse on keelatud, et vältida seal paiknevate väärtuslike koosluste ja kaitsealuste liikide elupaikade kahjustamist. Erandina on kaitseala valitseja nõusolekul sihtkaitsevööndis lubatud tee, tehnovõrgu või -rajatise või tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitsealal paikneva või kaitsealaga piirneva kinnistu või kaitseala tarbeks või tootmisotstarbeta ehitise püstitamine riigikaitse tarbeks, kusjuures kaitseala või riigikaitse tarbeks ehitise püstitamisel ehituskeeluvööndisse ei laiene ehitisele ranna või kalda ehituskeeluvööndi ehituskeeld. Kuna ka teede ja rajatiste püstitamine võib pöördumatult hävitada elupaiku (kui eeldada raadamist, kuivendamist jms) ja ehitamise mõju kaitseväärtustele sõltub paljudest asjaoludest, sealhulgas asukohast ja mahust, siis pole määrusega võimalik ette näha kõigile olukordadele sobivaid tingimusi ning seetõttu on rajatiste rajamise (ja ehitiste hooldamise) lubamine jäetud kaitseala valitseja igakordseks

kaalutusotsuseks. Kuna looduskaitseseaduse § 40 lõike 3 järgi võib ranna ja kalda ehituskeeluvööndi vähendamine toimuda Keskkonnaameti nõusolekul ja sama seaduse § 21 lõike 1 järgi on kaitseala valitsejaks samuti Keskkonnaamet, siis ei laiene kaitse-eeskirja erandina lubatud ehitise püstitamisele ranna ja kalda ehituskeeluvööndis ehituskeeld. Kaitseala tarbeks vajalikud tootmisotstarbete rajatised on näiteks teabetahvlid või teadustöö või loodusõppega seotud rajatised. Riigikaitse tarbeks ehitise püstitamise puhul on kaitseala valitseja nõusolek vajalik selleks, et võimaluse korral saaks ühildada riigi- ja looduskaitse huvid, et teadmatusest ei hävitataks loodusväärtusi.

Liigi sihtkaitsevööndis on inimeste viibimine, sealhulgas sõidukiga sõitmine keelatud 1. veebruarist 31. juulini ja jahipidamine on keelatud 1. veebruarist 31. augustini. Nii range piirang on vajalik väljasuremisohus oleva kassikaku jaoks. Viibimiseks loetakse ka kaitse-eeskirjaga muidu lubatud tegevusi sihtkaitsevööndis, nagu näiteks kalapüük, marjade ja seente korjamine.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse, kuulub piiranguvööndisse. Kaitsealal on üks piiranguvöönd ja see on Metsa piiranguvöönd (4019,82 ha). Piiranguvöönd eesmärk on metsakoosluste, poollooduslike koosluste ja elustiku mitmekesisuse kaitse ja tutvustamine ning maastikuilme säilitamine (IUCN-i kategooria VI). Piiranguvööndis on poollooduslikud kooslused, külastus- ja virgestusalad ning muud inimtegevusest rohkem mõjutatud, sealhulgas enne kaitse alla võtmist majandatud metsaalad, mis seovad kaitseala ühtsemaks tervikuks ja on kaitseala koosseisus oluline puhver sihtkaitsevööndis olevatele loodusväärtustele.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjaga sätestatud erisusi.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmine. Selline tegevus võib olla vajalik või kaasneda näiteks tuletõrje veevõtukohtade rajamisega või nende loodusilmelisemaks muutmise, et suurendada veekogude elurikkust, näiteks laiendada mõne kaitseväärtuseks oleva liigi elupaika või toitumisala. Samuti võib tegevus olla vajalik või kaasneda olemasolevate kraavide, sealhulgas teekraavide, ja maaparandussüsteemide loodussõbralikumaks muutmise, et vähendada kraavide halba mõju loodusele, ning toetada näiteks sihtkaitsevööndis loodusliku veerežiimi taastamist või taastumist. Nende tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga on vajalik selleks, et vältida või vähemalt vähendada selliste tegevuste võimalikku halba mõju kaitsealale ja selle loodusväärtustele. Kui töid teha näiteks vaele ajal, kohas või viisil, on soovitud tulemuste saavutamise tõenäosus väike, kuid oht kahjustada loodusväärtusi on väga suur.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise püstitamine, kusjuures kaitseala või riigikaitse tarbeks ehitise püstitamisel ehituskeeluvööndisse ei laiene ehitisele ranna või kalda ehituskeeluvööndi ehituskeeld. Kuna piiranguvööndis on mitmed populaarsed puhkealad ja ujumiskohad ning Ristna Veepordikeskus, siis see määruse punkt võimaldab neid puhkealasid edasi arendada

tingimusel, et ei kahjustata kaitseala loodusväärtusi. Kaitse alla võetavad ja piiranguvööndisse tsoneeritavad riigi katastriüksused Sadama tee 15b (20501:001:1312), Sadama tee 15c (20501:001:1003), Sadama tee 15d (20501:001:1316), Sadama tee 15e (20501:001:1315), Sadama tee 15f (20501:001:1317) ja Sadama tee 15g (20501:001:1311) jäävad 2013. aastal kehtestatud Kõrgessaare tehnoporti, Kõrgessaare sadama ja sadama lähipiirkonna maa-ala detailplaneeringu alale. Seni pole eelnimetatud maaüksustel detailplaneeringuga kavandatud ehitisi püstitama asunud, kuid see määruse punkt võimaldab kaitseala valitsejal vajadusel kaaluda detailplaneeringu elluviimise võimalusi. Täpsemalt on kaitsealal, sealhulgas ranna ehituskeeluvööndis ehitamisest juttu eespool sihtkaitsevööndis keelatud tegevuste all (punkt 2.5.4.3).

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud roo varumine külmumata pinnasel. Roo varumine külmumata pinnasel on piiranguvööndis LKS-ga üldjuhul (kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti) keelatud. Kaitse-eeskirjaga jäetakse võimalus külmumata pinnasel roogu varuda eeldusel, et kaitseala valitseja peab seda võimalikuks ja roo varumisel täidetakse kaitseala valitseja seatud tingimusi. Arvestama peab, et külmumata pinnasel roo varumine võib kahjustada pinnast või oluliselt häirida roostikus elavaid kaitsealuseid liike.

2.5.5.3. Vajalikud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on poollooduslike koosluste aladel (u 40 ha) nende ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik heina ja pilliroo niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine. Nende tegevuste nõuetekohane täitmine, sealhulgas niitmise järel niite ärakoristamine, tagab kaitse-eesmärgiks olevate loodusväärtuste säilimise.

2.5.5.4. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine ja maavara kaevandamine, kuna need tegevused võivad pöördumatult muuta kaitstavaid kooslusi või liikide kasvukohti. Maaparandussüsteem on maaparandusseaduse tähenduses maatulundusmaa viljelusväärtuse suurendamiseks ja keskkonnakaitseks vajalike ehitiste kogum, mis on kinnisasja oluline osa tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 54 lõike 1 tähenduses. Maaparandussüsteemide hoiutööd, sh eesvoolude hoiutööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on näiteks puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine. Kui voolutakistusena eemaldatakse üksikut eset, näiteks langenud puud, suuremat kivi või prügi, ei ole vaja kaitseala valitseja nõusolekut. Tee servades paiknevad kraavid on tee lahutamatud osad ja seal tuleb tegevuste kavandamisel lähtuda olemasolevate ehitiste hooldustööde punktist. Tulenevalt maapõueseaduse §-st 3 on maavara looduslik kivim, setend, vedelik või gaas, mille omadused vastavad maapõueseaduse §-s 22 nimetatud või selle alusel kehtestatud nõuetele või uuringu tellija esitatud nõuetele ja mille lasund või selle osa on maavarade registris arvele võetud.

Keelatud on puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, sest need on suhteliselt liigivaesed kooslused, mis vähendavad looduskaitseala looduskaitse väärtust. Uuendusraie on LKS § 31 lõike 2 punkti 5 järgi piiranguvööndis keelatud, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Kaitse-eeskiri lubab ainsa erandina häilraiet katastriüksusel Kärkla metskond 155 (63901:001:1019) kvartalis KD513 eraldisel 28. Sellel eraldisel tegi Riigimetsa Majandamise

Keskus (edaspidi ka *RMK*) 2022. aastal kogukonna soovil ja metsa uuenemise võrdlemiseks katse, mille käigus raiuti kaks tavahäilu ja kolm kõrgendatud avaliku huvi ehk KAH-häilu. Plaanis oli häile laiendada vastavalt nende uuenemisele ja võrrelda eri suurusega häiludel uuenemise õnnestumist. Kuigi uuendusraie on piiranguvööndis peale selle ühe erandi keelatud, on muud metsaseadusega (§ 28 lõige 4) lubatud raieliigid (hooldusraie, valikraie, trassiraie, raadamine ja kujundusraie) piiranguvööndis lubatud. Raieks loetakse metsaseaduse § 28 lõike 1 järgi peale puude ja põõsaste langetamise ka langetatud tüvede laasimist, tüvede järkamist ning metsamaterjali koondamist ja kokkuvedu. Valikraiel tuleb jälgida, et puistu esimese rinde rinnaspindala (m^2/ha) ei langeks raie käigus alla LKS-i lisas esitatud vähima lubatud rinnaspindala. Vastavalt LKS § 31 lõikele 3 võib piiranguvööndis seada tingimusi maastikuilme ning koosluse loodusliku tasakaalu, liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamiseks. Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks kaitsealal tuleb raiel ühe hektari kohta jätta alles vähemalt 15 tihumeetrit kasvavaid puid või nende säilinud püstiseisvaid osi või lamapuitu, mis ei kuulu koristamisele ja jääb metsa alaliseks. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks allesjätavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgest, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabu, samuti eritunnustega, nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puid. Need tingimused on vajalikud, et tagada raiutavas puistus elustiku mitmekesisuse seisukohast oluliste elementide säilimine, mis toetab nii konkreetsetes puistus kui ka kokkuvõtvalt piiranguvööndis ja kaitsealal tervikuna mitmekesist elustikku. Näiteks on õõnsused muu hulgas vajalikud põhja-nahkhiirele päevaseks varjumiseks. Metsaseaduse § 29 lõike 1 punkt 3 sätestab, et isegi majandusmetsas väljaspool kaitstavat ala tuleb raielangile jätta säilikpuud ehk elustiku mitmekesisuse tagamiseks vajalikud puud või nende säilinud püstiseisvad osad tüvepuidu kogumahuga vähemalt viis tihumeetrit ühe hektari kohta, üle viie hektari suurusel raielangil vähemalt kümme tihumeetrit ühe hektari kohta. Puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnasel on keelatud. Külmunud pinnas tähendab seda, et pinnas on külmumise tõttu saavutanud sellise kandevõime, et metsaveoks kasutatav tehnika ei jäta pinnasesse märgatavaid jälgi. Piirangu eesmärk on kaitsta tallamisõrnu soo- ja metsaelupaiku ja -liike ning vältida pinnase lõhkumist, taimejuurte kahjustamist ja roobaste teket. Kui pinnas seda võimaldab, võib kaitseala valitseja lubada puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnasel, näiteks kõvaks kuivanud pinnasel.

Keelatud on biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, kuna see võib vähendada elustiku mitmekesisust metsamaal ja looduslikul rohumaal ning kahjustada ökosüsteemi. Samas ei olegi riigimaal biotsiidi, taimekaitsevahendi või väetise kasutamiseks vajadust.

3. Menetluse kirjeldus

Eelnõukohase määruse menetlus viidi läbi kliimaministri 8. aprilli 2024. a käskkirjaga nr 1-2/24/161 algatatud haldusmenetluses. Hiiumaa metsa looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avalik väljapanek toimus 23.03 kuni 13.04.2026. a Keskkonnaameti kodulehel. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 19.03.2026. a üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht ja kohalikus ajalehes Hiiu Leht. Ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade samuti 19.03.2026. a.

LKS §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta SA-le Eestimaa Looduse Fond, Hiiumaa Vallavalitsusele, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Transpordiametile, Eesti Erametsaliidule, MTÜ-le Eesti Metsa Abiks ja Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühingule ning 53 piirneva maaüksuse, millele avalik ligipääs (tee) puudub või mida kaitstavad alad hakkavad

rohkem kui kahest küljest ümbritsema, omanikele või haldajatele. Teade saadeti elektrooniliselt. Teates tehti ettepanek, et ilma vastava ettepanekuta avalikku koosolekut ei korraldata, ning paluti parandusettepanekud ja vastuväited esitada Keskkonnaametile kirjalikult hiljemalt 13.04.2026. a. Hilinenult (15.04.2026) saadeti teade Hiiumaa Vallavalitsuse allasutusele Hiiumaa Sport ja paluti ettepanekud või vastuväited esitada hiljemalt 27.04.2026. a. Samuti hilinenult (23.04.2026) saadeti teade Riigilaevastikule ja paluti ettepanekud või vastuväited esitada hiljemalt 08.05.2026. a. Koosoleku korraldamise kohta esitati Keskkonnaametile mitmeid ettepanekuid, sealhulgas Hiiumaa Vallavalitsuse poolt.

Tähtajaks (13.04.2026. a) esitati Keskkonnaametile kaheksa vastuväidet või parandusettepanekutega kirja, järgmisel päeval veel viis kirja. Samuti esitati mitmeid küsimusi nii kirjalikult kui ka suuliselt (telefonitsi) ning MTÜ Roheline Läänemaa ja RMK palusid ettepanekute esitamiseks kaks nädalat lisaaega, mida ka lubati (ettepanekud paluti esitada hiljemalt soovitud kuupäevaks ehk 27.04.2026. a). RMK palus 23.04.2026. a veelkord kaks nädalat lisaaega ning esitas oma ettepanekud alles 11.05.2026. a. Tabelis 2 on esitatud ettepanekud määruse eelnõu ja seletuskirja kohta nende esitamise järjekorras.

Tabel 2. Ettepanekud Hiiumaa metsa looduskaitseala kaitsekorra muutmiseks

Ettepaneku tegija	Ettepaneku sisu	Tulemus
Best Holding OÜ	Jätta kaitsealast välja Kõrgessaare sadama kõrval asuvad kehiva detailplaneeringuga moodustatud kinnistud aadressidega Sadama tee 15b, Sadama tee 15c, Sadama tee 15d, Sadama tee 15e, Sadama tee 15f ja Sadama tee 15g kui potentsiaalsed tootmisalad.	Ettepanekut ei arvestata, sest planeering on kehtestatud 2013. a ja siiani ei ole nendel maatüksustel planeeringuga kavandatud ehitustegevusi ellu viidud. Samas on kõigil nendel maatüksustel tuvastatud mitmete kaitsealuste liikide elupaigad ja esmatähtis elupaigatüüp rannaniidud (*1630), mis on poollooduslik kooslus ja vajab iga-aastast hooldust. Nõuetekohast hooldust saab riiklikult toetada vaid kaitstaval alal. Seletuskirja lisati viide nimetatud planeeringule ja katastriüksustele, et kaitseala valitseja teaks tulevikus vajadusel kaaluda planeeringu elluviimise võimalusi neil katastriüksustel. (Kaugemas tulevikus on plaanis moodustada praeguse Kõrgessaare-Mudaste hoiuala ja Kõrgessaare looduskaitseala Kõrgessaare sihtkaitsevööndi põhjal Kõrgessaare-Mudaste looduskaitseala ning kõnealune ala liita selle kaitsealaga või kaaluda selle ala kaitse alt välja arvamist.)

Ettepaneku tegija	Ettepaneku sisu	Tulemus
Leluselja jahiseltsi juhatus	Kehtestada ulukite lisanõuetmise keeld vaid Liigi sihtkaitsevööndis, mitte mujal.	Ettepanekut ei saa arvestada, sest LKS § 14 lg 1 p 10 ei näe ette võimalust kaitse-eeskirjas lubada ulukite lisanõuetmist ilma kaitseala valitseja nõusolekuta.
Hiiumaa Jahimeeste Selts	Täpsustada seletuskirjas, et kaitseala valitseja võib uluki kaudu leviva haiguse tõkestamiseks lubada Liigi sihtkaitsevööndis viibimist ja jahipidamist, sest mujal jahipidamisele piirangut nagunii pole.	Ettepanekut arvestati ja seletuskirja täiendati.
	Täpsustada seletuskirjas isendikaitse osa seoses jahindusega.	Ettepanekut ei arvestatud, sest üldjuhul isendikaitsele jahindusega puutumus puudub.
	Täpsustada seletuskirjas lisanõuetmise keeldu ja selle mõjusid	Ettepanekut arvestati ja seletuskirja täiendati.
	Lubada mootorsõidukiga jahipidamisega seotud hädavajalik liikumine, näiteks sihtidel ja kraavidel ning uluki väljaveol viisil, mis ei kahjusta kaitseala eesmärke	Ettepanekut arvestati ning täiendati määruse eelnõu ja selle seletuskirja.
Veespordikeskus Surf Paradiis	Jätta kaitsealast välja: a) kogu veespordiga seotud piirkond Ristnas, alates Ristna Lõuna neeme rannast (nn. Paradiisirand) kuni Ristna põhjaranna surfikohani; b) Surfi kinnistu hoonestusõiguse ala Ristnas kui tiheasustusala, asuala, õueala ja veespordisadam; c) rannaala Surfi kinnistust kuni Ristna põhjaranna surfikohani.	Ettepanekut ei arvestatud, sest rannikul on olulisi looduskaitselisi väärtusi, sh liike, ning esitatud kirjelduse põhjal ei takista kaitseala piiranguvööndi kaitsekord surfikoha toimimist. 2000. aastal surfiklubile 50 aastaks rendile antud riigimaal (Surfi kinnistu), mis jääb ranna piiranguvööndisse, on detailplaneering valdavalt juba ellu viidud.
Eraisikud M. V. ja T. V.	Võtta kaitse alla endine Pihla turbatööstusala, katastriüksus Kärkla metskond 16 (39201:003:0190).	Ettepanekut praegu ei arvestatud, sest katastriüksus ei vasta veel looduskaitse alla võtmise eeldustele ning RMK-l on seal plaanis katsetada erinevaid jääkturbaalade taastamise võtteid.
MTÜ Hiiumaa Metsaselts	Täiendada seletuskirja analüüsiga, kuidas mõjutab nii suure metsala väljaviimine majandusmetsadest Hiiumaa erametsaomanikke.	Ettepanekut ei arvestatud. Kaitse alla võtmise määruste seletuskirjad kajastavad oluliste ja otseste mõjude analüüsi. Kuna kaitse alla võetakse ainult riigimaad, siis on KeA ja

Ettepaneku tegija	Ettepaneku sisu	Tulemus
		Kliimaministeeriumi hinnangul selle kaitse alla võtmise mõju erametsaomanikele väheoluline.
	Täiendada seletuskirja analüüsiga, kuidas mõjutab uue kaitseala moodustamine tööhõivet ja Hiiumaa valla eelarvet.	Ettepanekut ei arvestatud. Maamaksusoodustusega kaasnev maksutulu vähenemine vallale on kajastatud. Vähenemine kompenseeritakse riigieelarvest tasandusfondi kaudu. Tööhõive muutuste kohta metsasektoris on mõjude punktis võimalikke mõjusid kirjeldatud, täpsema hindamise kohta puudub asjakohane metoodika. (Avalikustamisel olev Hiiumaa valla arengukava 2040+ rõhutab looduskeskkonna säilitamise vajadust ning nimetab Hiiumaa tugevustest esimesena mitmekesist ja suhteliselt hästi säilinud looduskeskkonda, rõhutades, et Hiiumaa looduskeskkond on üks olulisemaid väärtusi, mis kujundab nii elanike elukvaliteeti kui ka piirkonna atraktiivsust külastajate ja uute elanike jaoks.)
	Täiendada seletuskirja mõjukirjeldusega riigieelarvele.	Seletuskirjas (lk 33) on mõjudele juba viidatud.
	Täiendada seletuskirja analüüsiga ulukikahjustuste kohta, kui ulukite lisa söötmine on keelatud.	Ettepanekut ei arvestatud, sest kaitseala valitseja nõusolekul on ulukite lisa söötmine võimalik.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	Võtta kaitse alla planeeritava kaitseala koosseisust kadunud alad, nt kvartalites PU023, PU019, PU020, PU012, PU013, PU265, PU264, PU274, KD104, KD112, KD120, KD355.	Need suure väärtusega alad on plaanis kaitse alla võtta liikide püsielupaikadena järgmises etapis.
	Võtta kaitse alla põlismetsad kvartalites PU072, KD002, KD005, KD073, KD091, KD094.	Ettepanekut arvestati osaliselt ja kaitse alla võetakse kompaktsem vanemate metsadega ala
	Võtta Kõpu ja Tahkuna poolsaare riigimetsad tervikuna kaitse alla.	Ettepanekut ei arvestatud, kuna seda on juba varem erinevate osapooltega kaalutud.

Ettepaneku tegija	Ettepaneku sisu	Tulemus
Eesti Erametsaliit	Täiendada seletuskirja analüüsiga, kuidas mõjutab kaitseala moodustamine Hiiumaa erametsaomanikke, Hiiumaa tööhõivet ja valla eelarvet.	Ettepanekut ei arvestatud. Kaitse alla võtmise määruste seletuskirjad kajastavad oluliste ja otseste mõjude analüüsi. Kuna kaitse alla võetakse ainult riigimaad, siis mõju erametsaomanikele on vähem oluline. Maamaksusoodustusega kaasnev maksutulu vähenemine vallale on kajastatud. Vähenemine kompenseeritakse riigieelarvest tasandusfondi kaudu. Tööhõive muutuste kohta metsasektoris on mõjude punktis võimalikke mõjusid kirjeldatud, täpsema hindamise kohta puudub asjakohane metoodika.
MTÜ Hiiukala	Täiendada määruse eelnõu ja lisada § 5 lõike 5 punkti 3 tekst „Ranna piiranguvööndis on mootorsõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine lubatud kutselise või harrastuskalapüügi õigusega isikul kalapüügiks vajaliku veesõiduki, püügivahendite veekogusse viimiseks ning sealt toomiseks, samuti saagi toomiseks.“.	Ettepanekut ei saa arvestada, sest LKS § 37 lõikes 3 sätestatud ranna piiranguvööndi regulatsioonis ei ole kaitse-eeskirjas erisuste kehtestamise võimalust ette nähtud. (Ehk looduskaitsealistel objektidel ei saa kehtestada leebemaid piiranguid kui on ranna piiranguvööndis väljaspool kaitstavaid loodusobjekte.)
Hiiumaa Vallavalitsus	Vältida vastuolu RMK matkatee ja viibimispiiranguga Liigi sihtkaitsevööndis Tahkunas.	Ettepanekut arvestati ja Tahkunas täiendavat viibimispiirangut ei kehtestata.
	Tsoneerida Tõrvanina õpperada ja telkimisala kavandatava sihtkaitsevööndi asemel piiranguvööndisse.	Ettepanekuga on juba algselt osaliselt arvestatud ja valdav osa telkimisalast on kavandatud piiranguvööndisse. Ka sihtkaitsevööndi kaitsekord ei välista telkimisala ega õpperaja olemasolu ja uuendamist. Vaid uute ehitiste püstitamine on sihtkaitsevööndis üldjuhul keelatud, olemasolevate ehitiste hooldustööd on kaitseala valitsejaga kooskõlastatud lubatud.
	Jätta kaitse alla võtmata detailplaneeringu järgi elamu-	Ettepanekut arvestati osaliselt ja katastriüksuste Kalana mets 4

Ettepaneku tegija	Ettepaneku sisu	Tulemus
	ja ärimaa sihtotstarbega maaüksused Kalana külas nimetustega Kalana mets 1 kuni Kalana mets 12 ja Puhkuse.	(39201:001:0123), Kalana mets 5 (39201:001:0124), Kalana mets 6 (39201:001:0125), Kalana mets 10 (39201:001:0134), Kalana mets 11 (39201:001:0135) ja Kalana mets 12 (39201:001:0136) kaitse alla võtmisest loobuti. (DP pärineb aastast 2000.) Nimetatud katastriüksustel ei ole pragu olulisi loodusväärtusi teada. Kaitse alla võetavatel katastriüksustel kasvab või need piirnevad vahetult I kaitsekategooria liigi elupaigaga.
MTÜ Roheline Läänemaa	Võtta kaitse alla kõik ELF-i pakutud alad (või selgitada seletuskirjas, miks 2/3 välja on jäetud).	Ettepanekut ei arvestata. Analüüs, miks 2/3 ELF-i ettepanekualast välja on jäetud, on kaitse alla võtmise algatamise käskkirjas (08.04.2024 nr 1-2/24/161), mis on 2024. a saadetud ka ELF-ile.
	Lisada I ja II kaitsekategooria liigid kaitseväärtuseks (kaitse-eesmärgiks).	Ettepanekut ei arvestata (selgitus on seletuskirjas lk 5 alumises lõigus).
	Lisada kaitseväärtuseks üheksa II kaitsekategooria liiki, mida seletuskirjas üldse ei mainita.	Ettepanekut ei arvestata, sest kaitse alla võetaval alal nende II kaitsekategooria liikide leiukohti teada ei ole.
	Tsoneerida kõik I ja II kat. liigid, Natura elupaigatüübid ja metsa vääriselupaigad (VEP-id) piiranguvööndi asemel sihtkaitsevööndisse.	Ettepanekut ei arvestata (selgitus on seletuskirjas lk 9 ja 10).
RMK	Täiendada määruse eelnõu § 5 lg 5 p 3 tekstiga „kaitseala valitseja nõusolekul väljaspool kaitseala paiknevate katastriüksuste sihtotstarbeliseks kasutamiseks vajalikel tegevustel alternatiivse võimaluse puudumisel“ (mootorsõidukiga sõitmine)	Ettepanekut arvestati.
	Täpsustada seletuskirjas või kaitse-eeskirjas piiranguvööndis sõitmist metsamajandustöödel, et kas see hõlmab ka kaitseala	Ettepanekut arvestati ja seletuskirjas täpsustati, et piiranguvööndis väljaspool teid lubatud sõitmine metsa- ja põllumajandustöödel ei laiene

Ettepaneku tegija	Ettepaneku sisu	Tulemus
	läbimist eesmärgiga majandada metsa väljaspool kaitseala.	kaitseala läbimisele eesmärgiga majandada metsa või põldu väljaspool kaitseala.
	Jätta kaitse alla võtmata metsakvartalid KD221, KD222, KD223, KD224 ja KD226 ning KD097, KD098 ja KD108.	Ettepanekut arvestati. Kvartalid KD221, KD222, KD223, KD224 ja KD226 on virgestusalal (Paluküla terviserajad), kus on ka metsa vääriselupaigad (VEP-id) ning EELIS-es registreeritud kaitsealuste liikide kasvukohad, mistõttu juba praegu kooskõlastatakse sealse loodusele suurema mõjuga tegevused KeA-ga. Kvartalites KD097, KD098 ja KD108 on olulisemad loodusväärtused kaitstud VEP-idenä ning ala lahustükina kaitse alla võtmine ei suurenda märkimisväärselt looduskaitsealade omavahelist sidusust.
	Tsoneerida I ja mõnede II kaitsekategooria liikide kasvukohad piiranguvööndi asemel sihtkaitsevööndisse (kvartalid PU172, PU174, PU146 ja KD086)	Ettepanekut arvestati osaliselt (kvartalis KD086 on vastuolu Tõrvanina telkimisalaga). Tõrvanina puhul on tegu Kärdlale lähima telkimisala ja liivarannaga. Kahjuks uhub meri randa ära ning seetõttu tuleb populaarne telkimisala kolida tasapisi lääne ehk sisemaa poole. Uute ehitiste püstitamine on sihtkaitsevööndis üldjuhul keelatud, sest läheb vastuollu sihtkaitsevööndi eesmärgiga.

KeA teavitas asjalisi Hiiumaa metsa looduskaitseala moodustamise avalikust koosolekust suuliselt ja kirjalikult ning avaldas teate üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht ja ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded 13.05.2026. a ning kohalikus ajalehes Hiiu Leht 14.05.2026. a. Kooskõlas Hiiumaa Vallavalitsusega määrati 11.05.2026. a koosoleku toimumise ajaks 21.05.2026. a algusega kell 13.00 ja kohaks Hiiumaa vallavolikogu saal Kärdlas. 13.05.2026. a hommikul teavitas Hiiumaa Vallavalitsus KeA-d, et koosolekuks määratud kuupäeval toimub vallavolikogu saalis vallavolikogu istung, mistõttu muudeti kaitseala koosoleku asukohta. Hiiumaa metsa looduskaitseala moodustamise avalik koosolek toimus 21.05.2026. a Kärkla kultuurikeskuse kinosaalet. Koosolekul osales registreerumislehe järgi kohapeal 43 inimest ja üle veebi lisaks 30 inimest. Koosolekul tutvustati kaitseala moodustamise põhjust ja ajalugu ning tutvustati laekunud parandusettepanekuid ja KeA

seisukohti neile ettepanekutele. Koosolekul esitatud ettekanne ja toimunud arutelu kokkuvõte on esitatud KeA veebilehel.¹

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õigusega.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Uue kaitseala moodustamine aitab kaasa väärtuslike koosluste ja liikide säilimisele ning nende soodsa seisundi saavutamisele.

Uue kaitseala moodustamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii strateegia Euroopa 2030 kui ka tegevuskava Ressursitõhus Euroopa. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2030 (KOM(2020) 380), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2030. Kinnitav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist. Lääne-Eesti saared kuuluvad UNESCO biosfääri programmiala (programm MAB ehk *Man and Biosphere*) koosseisu ning kaitstavad alad (kaitse- ja hoiualad ning püsielupaigad) on programmiala nn tuum- ja puhveraladeks (sihtkaitsevööndid on tuumaladeks, piiranguvööndid ja hoiualad on puhveraladeks), mille hea seisund tagab biosfääri programmiala hea seisundi.

Määruse jõustumisel on hea mõju sotsiaalvaldkonnale, kuna kaitseala moodustamisega säilitatakse suured metsaalad, kus saab edaspidigi virgestavaid tegevusi ellu viia ja korilusega tegelda. Kuna Hiiumaa Vallavalitsuse soovil võetakse riikliku kaitse alla valdav osa algselt kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavana kavandatud Kaleste maastikulis-kultuuriloolisest kaitsealast, siis mõjub määruse jõustumine hästi ka regionaalarengule. Hiiumaa valla üldplaneeringu eelnõu seletuskirjas on arengustsenaariumite üks lähteseisukoht sõnastatud järgmiselt: Hiiumaal on palju puutumata ja puhast loodust ning hästi hoitud elurikkust (paljuki tänu kaitsealade rohkusele ning äärealal olemisele), mistõttu on siin rahulik ja puhas peresõbralik elukeskkond, mis väärib väärtusena kaitsmist.

Määruse jõustumisel on hea mõju riiklikule julgeolekule, sest kinnine maastik soosib sõjalist kaitsetegevust. Metsane maastik võimaldab varjatumalt eelpaigutada ja hajutada sõjalist varustust.

Määruse jõustumisel puudub oluline mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Määruse jõustumine ei too kaasa uute organisatsioonide moodustamist. Määruse jõustumisel on mõju majandusele, kuid seda käsitletakse täpsemalt allpool.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Määruse eelnõu koostamisel ning kaitse alla võetava ala piiritlemisel ja tsoneerimisel on püütud lähtuda kehtestatud planeeringutest.

¹ <https://www.keskkonnaamet.ee/keskkonnateadlikkus-avalikustamised/raagi-kaasa/kaitse-eeskirjade-eelnoude-avalik-valjapanek#hiiumaa-metsa-loodus>

Probleemiks on mitmed vanad detailplaneeringud, mis on lõpuni ellu viimata või mida pole ellu viima hakatudki. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikule omavalitsusele ja mitmele piirinaabrile arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus esitati vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist. OÜ Best Holding esitas ettepaneku seoses Kõrgessaare tehnopargi, Kõrgessaare sadama mü ja sadama lähipiirkonna maa-ala detailplaneeringuga (kehtestatud 2013. a), Veespordikeskus Surf Paradiis esitas ettepaneku seoses Põhja-Ristnana detailplaneeringutega (kehtestatud 2000. ja 2002. a) ning Hiiumaa Vallavalitsus esitas ettepaneku seoses Kalana sadama ümbruse detailplaneeringuga (kehtestatud 2000. a; vt ka tabelit 2 eespool). LKS § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on eelnõuga seotud.

Vastavalt maamaksuseaduse (edaspidi *MaaMS*) §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohalikule omavalitsusele maamaksutulude vähenemine. MaaMS § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. MaaMS § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt LKS §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Hiiumaa metsa looduskaitseala moodustamise tõttu väheneb Hiiumaa valla maamaksutulu arvestuslikult 13 992 eurot aastas. Alates 2025. aastast kompenseeritakse kõikidele omavalitsustele riiklike looduskaitsealade piirangute tõttu saamata jääv maamaksutulu. Kompenseerimine toimub eelneva aasta andmete alusel ehk 2026. aastal makstakse kompensatsiooni 2025. aastal saamata jääva maamaksu eest (vt nt 2026. a riigieelarve seaduse § 3). Seega suureneb maamaksu kompenseerimisega riigile kulu 13 992 eurot aastas.

Vastavalt LKS §-le 20 on maaomanikul õigus pärast kaitse-eeskirja kinnitamist algselt kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, riigile omandamist kinnisasja harilikule väärtusele vastava tasu eest. Kuna kaitse alla võetakse vaid riigimaa, siis ei ole maade riigile omandamise kulu asjakohane.

Poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks kaitsealal makstakse toetusi. Taastamistöode (puurinde liituvuse vähendamine, võsalõikus, mätaste hekseldamine, karjaaedade rajamine) tegemist reguleerib keskkonnaministri 1. juuni 2004. a määrus nr 62 „Loodushoiutoetuse taotlemise, taotluse läbivaatamise ja toetuse maksmise kord, nõuded toetuse maksmiseks, toetuse määrad ning toetuse tagasinõudmise kord” ning hooldamistoetusi (niitmine ja karjatamine) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrus nr 79 „Perioodi 2023–2027 pärandniidu hooldamise toetus”. Toetuse aastamäär poolloodusliku koosluse ühe hektari niitmise korral on üldjuhul 100 eurot enne 15. juulit ja 150 eurot alates 15. juulist pärandniidu niitmisel, 600 eurot puisniidu niitmisel ja 300 eurot puisniidu taastamisjärgsel hooldamise. Toetuse aastamäär poolloodusliku koosluse ühe hektari karjatamise korral on 185 eurot. Kaitsealal on hooldust vajavaid pärandniite 44 ha, sealhulgas puisniite 4,6 ha, rannaniite 26 ha, loodusid 8,5 ha, kadastikke 2,5 ha, niiskuslembeseid kõrgrohusid 1,3 ha ja liigirikkeid niite lubjavaesel mullal 1 ha. Nende koosluste hooldamise toetus jääb hinnanguliselt vahemikku 7500 – 10 000 eurot aastas.

Riigimetsamaad võetakse kaitse alla 6690,03 ha, millest 2670,21 ha tsoneeritakse sihtkaitsevööndisse ja 4019,82 ha piiranguvööndisse. Kuna alates 2023. aastast ei tee RMK omaniku ootuse järgi ² uuendusraieid loodusdirektiivi I lisa metsaelupaigatüüpides ka

² <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=c92430cb-0525-4a13-96e6-1547f3c3e1df>

väljaspool kaitstavat ala, siis ei arvestata metsaelupaigatüüpe määruse jõustumisel saamata jääva puidutulu arvutamisel. Arvesse läheb 464,58 ha küpseid ja valmivaid puistuid, mis arvatakse sihtkaitsevööndisse, ja 1130,50 ha küpseid ja valmivaid puistuid, mis arvatakse piiranguvööndisse. Vastavalt RMK arvutustele vähendab range kaitse (kaitseta ala sihtkaitsevööndisse arvamisel) puidukasutuse tulu keskmiselt 232 eurot hektari kohta aastas. Seega väheneb 464,58 ha küpsete ja valmivate puistute sihtkaitsevööndisse arvamisel puidutulu arvestuslikult 107 783 euro võrra aastas. Kaitseta ala piiranguvööndisse arvamisel on puistute majandamine piiratud, raiemaht väheneb 9/10 majandusmetsa lankide keskmisest, mis tähendab, et puidukasutuse tulu väheneb 208,8 eurot hektari kohta aastas. Seega väheneb 1130,50 ha kaitseta küpsete ja valmivate puistute piiranguvööndisse arvamisel puidukasutuse tulu 236 048 eurot kohta aastas.

Arvestades kaitse alla võetaval alal asuvate küpsete ja valmivate puistute pindala (464,58 ha kavandatakse sihtkaitsevööndisse ja 1130,50 ha piiranguvööndisse), kus lähima kümne aasta jooksul oleks võimalik piirangute kehtestamata jätmisel raiet teha, on saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi piirangu- ja sihtkaitsevööndis kokku arvestuslikult 343 831 eurot aastas. Kuid siin tuleb arvestada seda, et suur osa kõnealustest küpsetest ja valmivatest puistutest on madala boniteediga ja asub märgalade vahetus läheduses niiske pinnasega aladel, kus puidu väärtus ja seega eeldatav tulu hektari kohta on keskmisest väiksem ning raie tegemine ebasobiva pinnase tõttu raskendatud või vähetulus. Keskkonnaagentuuri uuringu kohaselt jääb raieküpsedel aladel keskmiselt 40% väljastatud metsateatistest realiseerimata (ebasoodsad ilmastikuolud, puiduturu olukord jne).

2025. aasta põhikaardi järgi arvatakse sihtkaitsevööndisse 2458,80 ha riigimetsamaad. Kui maha arvata loodusdirektiivi I lisa metsaelupaigatüübid, kus RMK juba praegu metsa üldjuhul ei raiu, jääb järele 1414,73 ha, ja kui sellest arvata maha metsa vääriselupaigad (VEP-id), kus RMK samuti metsa üldjuhul ei raiu, jääb järele 1167,14 ha riigimetsamaad. Piiranguvööndisse arvatakse 3755,47 ha riigimetsamaad, millest pärast metsaelupaigatüüpide mahaarvamist jääb järele 2585,54 ha ja pärast vääriselupaikade mahaarvamist 2094,28 ha. Keskkonnaagentuuri SMI 2023 aruande³ järgi on Eesti keskmine metsa tagavara 194 tm/ha. Statistikaameti andmete⁴ alusel (EM001) on metsamajandamise ja puidutööstuse loodav agregeeritud lisandväärtus 110 €/tm (2022. aasta seis, kus metsamajandamise puhul on arvestatud Eestis raiutud puidu hulka ja puidutööstuse puhul Eesti puidu ja imporditud puidu hulka ning raietsükliks on arvestuslikult 80 aastat). Eeltoodud hinnangu järgi jääks kaitse-eeskirja jõustumise järel 3261 ha metsamaa kaitse alla võtmisel metsamajanduse ja puidutööstuse poolt loomata kokku ligikaudu 65 miljonit eurot lisandväärtust. Arvutuse $(1167,14 \text{ ha} * 194 \text{ tm/ha} * 110 \text{ €/tm} + 2094,28 \text{ ha} * 194 \text{ tm/ha} * 110 \text{ €/tm} * 0,9 = 65\,129\,509,28 \text{ €})$ eelduseks on teoreetiline võimalus, et praegu kaitse all mitteolev puiduressurs võetaks kohe kasutusse, mis aga muude piirangute või takistuste (metsaseadus, ilmastik, turuhind, omaniku tahe) tõttu saaks praktikas realiseeruda vaid piiratud ulatuses.

Veebruaris 2026. a Kliimaministeeriumi tellimisel valminud ja Tallinna Ülikooli poolt läbi viidud uuringurapordi „Metsa- ja puidusektori sotsiaal-majanduslikud mõjud“⁵ järgi on 80-aastase raietsükli puhul ühe ha metsamaa majanduslikust kasutusest väljaviimise kulu nüüdsväärtuseks 22 017 eurot (vt lk 71). Arvestades, et seni kaitseta riigimetsamaad võetakse

³ https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/Teemad/Mets/SMI%20tulemused%202023/SMI2023_tulemused_graafikud.pdf

⁴ <https://andmed.stat.ee/et/stat>

⁵ https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/2026-02/Metsa-%20ja%20puidusektor_l%C3%B5ppraport_27.02.26.pdf

sihtkaitsevööndina kaitse alla 1167,14 ha ja piiranguvööndina 2094,28 ha, jääb loomata 67 miljonit eurot lisandväärtust ($1167,14 \text{ ha} \cdot 22\,017 \text{ €/ha} + 2094,28 \text{ ha} \cdot 22\,017 \text{ €/ha} \cdot 0,9 = 67\,195\,707,864 \text{ €}$).

Hiiumaa suurimas metsandusettevõttes OÜ HMPK on töötajate arv aasta keskmisena võrreldes 2022. aastaga vähenenud 15 töötaja võrra⁶. Sama suundumus on RMK-s, kus töötajate arvu on vähendatud või on töötajate töökoormuse vähenemise tõttu Hiiumaal antud töötajatele tööülesandeid mandril või Saaremaal. Muutustel võib olla seos rahvuspargi moodustamise ettepaneku ja kavandatava kaitseala moodustamisega. Piirangute suurenemine riigimetsas mõjutab ka erametsaomanikke, kes seni on saanud lisatööd riigimetsa majandamisel. Hiiumaal varutava puidukoguse vähenemine vähendab puidu hinda, sest väiksem puidukogus ei ole enam nii atraktiivne, et tasuks ära selle äravedu saarelt. Saarelisuse tingimustes ja piiratud võimaluste juures ei tasu ära moodsama ja tootlikuma raietehnika soetamine või saarele toomine, mistõttu suureneb puiduvarumise omakulu. Investeeringud Hiiumaa metsamasinatesse on MTÜ Hiiumaa Metsaseltsi väitel seiskunud alates 2022. a, mil ELF esitas ettepaneku moodustada Hiiumaa rahvuspark.

Kaitsealale jääb kaheksa maardlat. Kolm neist on turbamaardlad, nimetustega Pihla, Öngu (Tihu) ja Määvli. Keskkonnaministri määruse „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“⁷ lisas 2 toodud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirjas on neist ainult Pihla turbatootmisala pindalaga 200,93 ha, millest loodavale kaitsealale jääb 40,36 ha. Pihla turbatootmisalal väljaspool loodavat kaitseala lõpetati turbakaevandamine mitu aastat tagasi ja ala tunnistati korrastatuks 2024. aastal. Pihla maardlas on hästilagunenud turba aktiivse reservvaruna kaitseala piires arvel 95 734 tonni ja passiivse reservvaruna veel 2 404 tonni ning vähelagunenud turba aktiivse reservvaruna 41 217 tonni turvast.

Maapõueseaduse kohaselt on maavaravaru passiivne juhul, kui selle kaevandamine ja kasutamine on õigusaktide kohaselt keelatud või ei ole selle kaevandamine ja kasutamine keskkonnakaitse vajadust arvestades võimalik. Muul juhul on maavaravaru aktiivne. Määruse mõju hindamisel ei ole arvestatud passiivsete varudega kuna nendel aladel on kaevandamine keelatud või ei ole hetkel võimalik.

Kokku on Pihla maardlas kaitseala piires kaevandatavat turvast 136 951 tonni. Vabariigi Valitsuse määruse „Riigile kuuluva maavara kaevandamisõiguse tasumäärad“⁸ järgi on vähelagunenud turba kaevandamisõiguse tasumäär 2026. aastal 2,15 €/t (vt määruse lisa 1) ja hästilagunenud turbal 2,20 €/t (vt määruse lisa 2 tabelit 2 ja RMK koteeritud hakkepuidu hinda <https://rmk.ee/spetsialist/puidu-muuk/puidumuugi-pohimotted/>). Kehtivaid kaevandamisõiguse tasumäärasid arvestades jääb turba kaevandamata jäämise tõttu riigil saamata 215 084 eurot ja kohalikul omavalitsusel saamata 84 148 eurot.

Kliimaministerium on koostamas Keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ muutmist. Määrust muudetakse õiguskantsleri ettepaneku alusel. Õiguskantsler leidis, et kliimaministri 12. juuli 2024. a määrusega nr 48 „Keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ muutmise“ määruses nr 87 tehtud muudatused

⁶ <https://www.teatmik.ee/et/personlegal/10348945-HMPK-O%C3%9C>

⁷ <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/129122024051?leiaKehtiv>

⁸ <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/105072023159?leiaKehtiv>

ei ole kooskõlas maapõuaseaduse § 45 lõigetega 3, 6 ja 7 ega Eesti Vabariigi põhiseaduse § 3 lõikega 1 ja § 94 lõikega 2. Käesolevas seletuskirjas ei ole mõjude hindamises arvestatud muudetava määрусega.

Liivamaardlaid jääb kaitsealale neli. Malvaste maardla jääb kaitsealale 32 ha, Vakamaa 13,55 ha, Nõmba 8,2 ha ja Luidja 51,11 ha ulatuses. Nendes liivamaardlates on kaitseala piires ehitusliiva aktiivne reservvaru kokku 4 587 411 m³, mille võimalikust kaevandamisõiguse eest jääb riigil saamata 3 413 034 eurot ja kohalikul omavalitsusel saamata 5 945 285 eurot, arvestades 2026. a tasumääraga 2,04 €/m³.

Ninametsa lubjakivi maardla jääb tervikuna (22,27 ha) loodavale kaitsealale. Tehnoloogilise lubjakivi aktiivne tarbevaru on seal arvestuslikult 250 280 m³, aktiivne reservvaru 188 210 m³ ja passiivne reservvaru 959 940 m³. Arvestades tehnoloogilise lubjakivi 2026. a kaevandamisõiguse tasumääraga 3,34 €/m³, jääb võimalikust lubjakivi kaevandamisest riigil saamata 1 198 832 eurot ja kohalikul omavalitsusel saamata 265 725 eurot.

Kokku jääb riigil ja kohalikul omavalitsusel kaitseala moodustamisel arvestuslikult võimalikust kaevandamisest saamata 11 122 106 eurot maavara kaevandamisõiguse tasu (riigil 4 826 949 eurot ja kohalikul omavalitsusel 6 295 147 eurot).

Ökosüsteemide hüvedest on kaitseala väga oluline kliimaregulatsiooni seisukohalt ehk mullasüsinikuvaru ja maapealsesse biomassi seotud süsiniku varu osas. ELME projekti⁹ käigus koostatud süsinikuvaru kaardikihtide alusel on ala erinevate koosluste mulla hinnanguline summaarne süsinikuvaru 6 303 679 tonni ja puidu biomassi süsinikuvaru 506 357 tonni. Looduse hüvede väärtuse hinnastamisel laialdaselt kasutatava süsinikukaubanduse süsteemi (ETS – Emissions Trading System) hetkehinda (13.01.2026. a seisuga 90,1 eurot/t) arvestades oleks see rahalises vääringus ligi 613,6 miljonit eurot. Kuid kuna süsinikuturul ei kaubelda süsiniku (C), vaid süsihappegaasi ehk süsinikdioksiidi (CO₂) heitkoguse ühikutega, tuleb see summa korrutada läbi süsinikuekvivalendiga (3,67), mis annab vääringuks 2,25 miljardit eurot. Samas tuleb arvestada, et kuni on tegemist metsaga metsamaaga ja raiet ei tehta, siis süsinikuvaru vääring säilib sõltumata sellest, kas need kooslused on kaitstaval alal või sellest väljas. Samuti võib see vääring muutuda sõltuvalt raieviisist ja raiemahust. Kuid pikas perspektiivis seovad mullad süsinikku seni, kuni mullal kasvab mets. Kaitseala võimalikult looduslikus seisundis hoidmine ehk süsiniku sidujana säilitamine on väga oluline olukorras, kus riigil on kohustus kasvuhoonegaaside emissioone tunduvalt vähendada ja süsiniku sidumist suurendama hakata. Seejuures tuleb rõhutada looduslike tingimuste säilitamise ja parandamise olulisust. Potentsiaalne maakasutuse muutus (nt metsamaa kuivendamine) tooks kaasa küll lühiajalise süsinikusidumise kasvu puidus, aga summaarse süsinikuvaru kahanemise turba ja mulla arvel 1–3 t/ha aastas. Veel intensiivsema kuivenduse või turbavälja loomise korral oleks süsinikuvaru kadu 4–6 t/ha aastas.

Kui lisaks süsinikusidumisele arvestada selliseid loodusehüvesid nagu erosiooni kontroll (süsiniku ja fosfori ärakande pidurdamine), veevoogude reguleerimine, vee puhastamine, õhusaaste puhverdamine, loodusturism, virgestusväärtus, seemed, kasemahl, jõhvikad, mustikad ja pohlad, on hüvede vääring 2,26 miljardit eurot. Ehk loetletud ökosüsteemiteenuste

⁹ Helm, A., Kull, A., Veromann, E., Remm, L., Villoslada, M., Kikas, T., Aosaar, J., Tullus, T., Prangel, E., Linder, M., Otsus, M., Külm, S., Sepp, K., 2020 (täiend 2021). Metsa-, soo-, niidu- ja põllumajanduslike ökosüsteemide seisundi ning ökosüsteemiteenuste baastasemete üleriigilise hindamise ja kaardistamise lõpparuanne. ELME projekt. Tellija: Keskkonnaagentuur (riigihange nr 198846).

keskmise väärtus kaitsealal on 332 000 eurot hektari kohta (€/ha). Seega kokkuvõttes on otsene majanduslik mõju oluliselt väiksem kui ökosüsteemide teenuste antav väärtus kokku.

Esitatud ökosüsteemiteenuste väärtus kirjeldab praegu olemasolevaid hüvesid, mis kaitseala moodustamisel säilivad ja aja jooksul eeldatavalt tasapisi suurenevad (nt süsiniku täiendav sidumine ja ladestumine). Osa loetletud teenuste väärtusest ja panusest majandusse on teoreetiline, nt marjade maksimaalne kogus ja selle müügist saadav tulu. Senise majandamise jätkudes väheneks eeskätt puistutest väljaviidavas puidus ja lageraielankide mullas seotud süsiniku hulk.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Üldkorralduse tunnustele vastavad määruses need sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

Valitsusvälise keskkonnaorganisatsiooni õigus esitada kaebus halduskohtule keskkonnaasjades tuleneb keskkonnaseadustiku üldosa seadusest (edaspidi *KeÜS*). Keskkonnaorganisatsioonide õiguste rikkumist või põhjendatud huvi eeldatakse, kui keskkonnaorganisatsioon vastab teatud kriteeriumidele (*KeÜS* § 31) ja kaebuse ese on seotud keskkonnaorganisatsiooni keskkonnakaitseliste eesmärkide või senise keskkonnakaitselise tegevusvaldkonnaga (*KeÜS* § 30 lõige 2).

8. Eelnõu koostamine

Eelnõu koostatakse teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.